

**SOSYAL BİLİMLERDE
GÜNCEL ARAŞTIRMA
VE İNCELEMELER
XI**

Editörler

Neslihan COŞKUN KARADAĞ

Abdullah BALCIOĞULLARI

© Copyright 2026

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanhğı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN 978-625-375-986-5	Sayfa ve Kapak Tasarımı Akademisyen Dizgi Ünitesi
Kitap Adı Sosyal Bilimlerde Güncel Araştırma ve İncelemeler XI	Yayıncı Sertifika No 47518
Editör Neslihan COŞKUN KARADAĞ ORCID iD: 0000-0003-0215-0486 Abdullah BALCIOĞULLARI ORCID iD: 0000-0002-5462-5968	Baskı ve Cilt Vadi Matbaacılık Bisac Code SOC000000
Yayın Koordinatörü Yasin DİLMEN	DOI 10.37609/akya.4107

Kütüphane Kimlik Kartı

Sosyal Bilimlerde Güncel Araştırma ve İncelemeler XI / ed. Neslihan Coşkun Karadağ, Abdullah Balcioğulları.
Ankara : Akademisyen Yayınevi Kitabevi, 2026.
168 s. : tablo, şekil. ; 160x235 mm.
Kaynakça var.
ISBN 9786253759865

GENEL DAĞITIM
Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A Yenisehir / Ankara
Tel: 0312 431 16 33
siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖNSÖZ

Akademisyen Yayınevi yöneticileri, yaklaşık 38 yıllık yayın tecrübesini, kendi tüzel kişiliklerine aktararak uzun zamandan beri, ticarî faaliyetlerini sürdürmektedir. Anılan süre içinde, başta sağlık ve sosyal bilimler, kültürel ve sanatsal konular dahil 4000'i aşkın kitabı yayımlamanın gururu içindedir. Uluslararası yayınevi olmanın alt yapısını tamamlayan Akademisyen, Türkçe ve yabancı dillerde yayın yapmanın yanında, küresel bir marka yaratmanın peşindedir.

Bilimsel ve düşünsel çalışmaların kalıcı belgeleri sayılan kitaplar, bilgi kayıt ortamı olarak yüzlerce yılın tanıklarındır. Matbaanın icadıyla varoluşunu sağlam temellere oturtan kitabın geleceği, her ne kadar yeni buluşların yörüngesine taşınmış olsa da, daha uzun süre hayatımızda yer edineceği muhakkaktır.

Akademisyen Yayınevi, kendi adını taşıyan “**Bilimsel Araştırmalar Kitabı**” serisiyle Türkçe ve İngilizce olarak, uluslararası nitelik ve nicelikte, kitap yayımlama sürecini başlatmış bulunmaktadır. Her yıl Mart ve Ekim aylarında gerçekleşecek olan yayımlama süreci, tematik alt başlıklarla devam edecektir. Bu süreci destekleyen tüm hocalarımıza ve arka planda yer alan herkese teşekkür borçluyuz.

Akademisyen Yayınevi A.Ş.

İÇİNDEKİLER

- Bölüm 1 Sağlık Kurumlarında Çalışma Psikolojisinin Kurumsal Verimlilik Açısından Değerlendirilmesi 1
H. Tezcan UYSAL
Sedanur YÜCE
Melisa ÖZDEMİR
Yunus KAYTAN
- Bölüm 2 Göç Deneyimi Ve Kadın Özne: “Dönüş” ve “Almanya Acı Vatan” Filmlerinde Kadın Temsili 19
Ayşegül AYDINLI
- Bölüm 3 Akıllı Mekânlarda Kadın: Cinsiyetleştirmede Teknolojik Etki 29
Nur Banu ÇAĞATAY
- Bölüm 4 Düşük Gelirli Hanelerin Sosyal ve Ekonomik Yaşam Profili 51
Şeyma ELMASTAŞ
- Bölüm 5 Eskişehir Tapu ve Kadastro 17.Bölge Müdürlüğündeki Arşiv Belgelerinin Fiziksel Koruma Ölçütlerinin Değerlendirilmesi 67
Aylin TEKİN
İlksen ALVEROĞLU
Yasemin ŞEN
Hicran Hanım HALAÇ
- Bölüm 6 Enstrüman Performansında Sahne Kaygısı 85
Serdar BUDAK
- Bölüm 7 İşletmelerde Teknolojik Dönüşüm Ekseninde Hile Tespiti ve Adli Muhasebeciler 93
İlker GÜLENÇER
- Bölüm 8 Bütüncül Sosyal Hizmet Bakışıyla Yas ve Yas Danışmanlığı 113
Gizem Su BEKTAŞ
Gülsüm ÇAMUR

Sosyal Bilimlerde Güncel Araştırma ve İncelemeler XI

- Bölüm 9 Sivil Toplum Geleneğinin Demokrasinin İşlerliğindeki Rolü..... 127
Fatma OKUR ÇAKICI
Ali YILDIRIM
- Bölüm 10 Türk Aile Yapısının Toplumsal Cinsiyet
Rolleri Bağlamında Analizi 139
Asiye GÖLPEK KARABABA
- Bölüm 11 Türk Halk Oyunlarında Öz-Yeterlilik ve Özgüven 153
Necip ÇETİN

YAZARLAR

Öğr. Gör. İlksen ALVEROĞLU

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
Avanos Güzel Sanatlar Meslek
Yüksekokulu, Mimarlık ve Şehir Planlama
Bölümü

Öğr. Gör. Ayşegül AYDINLI

Trabzon Üniversitesi

Gizem Su BEKTAŞ

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü
Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Öğrencisi

Öğr. Gör. Dr. Serdar BUDAK

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Türk
Müziği Devlet Konservatuvarı, Türk Halk
Oyunları Bölümü

Doç. Dr. Fatma OKUR ÇAKICI

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi,
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset
Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü

Prof. Dr. Gülsüm ÇAMUR

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal
Hizmet Bölümü

Nur Banu ÇAĞATAY

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal
Bilimler Enstitüsü, Doktora Öğrencisi

Dr. Öğr. Üyesi Necip ÇETİN

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Türk
Müziği Devlet Konservatuvarı, Türk Halk
Oyunları Bölümü

Dr. Şeyma ELMASTAŞ

Dr. Öğr. Üyesi İlker GÜLENÇER

Ankara Üniversitesi, Elmadağ Meslek
Yüksekokulu, Muhasebe ve
Vergi Bölümü

Prof. Dr. Hicran Hanım HALAÇ

Eskişehir Teknik Üniversitesi, Turizm
Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü

**Dr. Öğr. Üyesi Asiye GÖLPEK
KARABABA**

Hasan Kalyoncu Üniversitesi

Yunus KAYTAN

Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek
Lisans Öğrencisi

Melisa ÖZDEMİR

Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek
Lisans Öğrencisi

Arş. Gör. Yasemin ŞEN

Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyon
Meslek Yüksekokulu, Mimarlık ve Şehir
Planlama Bölümü

Aylin TEKİN

Kütüphane Daire Başkanı, Eskişehir
Teknik Üniversitesi

Prof. Dr. H. Tezcan UYSAL

Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Sağlık
Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi
Bölümü

Doç. Dr. Ali YILDIRIM

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi,
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset
Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü

Sedanur YÜCE

Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek
Lisans Öğrencisi

BÖLÜM 1

SAĞLIK KURUMLARINDA ÇALIŞMA PSİKOLOJİSİNİN KURUMSAL VERİMLİLİK AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

H. Tezcan UYSAL¹
Sedanur YÜCE²
Melisa ÖZDEMİR³
Yunus KAYTAN⁴

GİRİŞ

Sağlık hizmetleri hem bireysel çalışan sağlığının hem de hizmet kalitesinin ve hasta güvenliğinin iç içe geçtiği karmaşık yapıya sahiptir. Günümüzde sağlık çalışanları, genel çalışanlarla kıyaslandığında çok daha yüksek fiziksel ve psikolojik risklerle karşı karşıya kalarak, yoğun stres altında hizmet sunmaktadır. Bu karmaşık yapı içerisinde, sağlık kurumlarının hedeflerine ulaşabilmesi için mevcut kaynaklarını etkin yönetmesi gerekmektedir; bu kaynaklar arasında en kritik unsur ise nitelikli insan gücü olarak kabul edilmektedir.

Kurumsal etkililik ve verimlilik potansiyelinin temel belirleyicisi, çalışanların bireysel performansıdır. Performans, bir çalışanın kendisine verilen görevleri ne derece iyi yerine getirdiğinin ve önceden planlanmış amaçlara ne ölçüde ulaştığının bir göstergesidir. Ancak sağlık kurumlarında bireysel performansın sürekliliği, yalnızca çalışanın çabasına değil, aynı zamanda maruz kaldığı iş yüküne de bağlıdır. Yeteneklerinin ve sahip olduğu kaynakların ötesinde bir iş yüküyle karşılaşan çalışanlar; depresyon, anksiyete ve zihinsel yorgunluk gibi sorunlar ya-

¹ Prof. Dr., Bilecik Şeyh Edebalı Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, tezcanyusal@hotmail.com, ORCID iD: 0000-0002-8962-7824, h

² Bilecik Şeyh Edebalı Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Öğrencisi, yucesedanur54@gmail.com, ORCID iD: 0009-0009-5203-3625,

³ Bilecik Şeyh Edebalı Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Öğrencisi, melisa.ozdemir026@gmail.com, ORCID iD: 0009-0001-5683-9118

⁴ Bilecik Şeyh Edebalı Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Öğrencisi, yunus.kytn@gmail.com, ORCID iD: 0009-0008-4912-9717

KAYNAKLAR

- Abdelhafiz, A. S., Ali, A., Ziady, H. H., Maaly, A. M., Alorabi, M., & Sultan, E. A. (2020). Prevalence, associated factors, and consequences of burnout among egyptian physicians during COVID-19 pandemic. *Front Public Health*, 8, 590190. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2020.590190>
- Akdeniz, G., & Erbaşı, A. (2021). Performans değerlendirme hatalarına ilişkin algının çalışan ses-sizliği üzerindeki etkisi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(46), 243-253. <https://doi.org/10.30794/pausbed.802882>
- Alp, E., Bozkurt, M., & Başçıftçı, İ. (2012). Hastane malzemelerinin sağlık çalışanlarının postürüne etkileri. *Sakarya University Journal of Science*, 16(3), 221-226. <https://doi.org/10.16984/sauf-bed.47185>
- Arslan, E. T., & Durgun, G. (2020). Örgüt kültürünün örgütsel güvene etkisi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(32), 22-37. <https://doi.org/10.20875/makuso-bed.679641>
- Ağırkaya, K., & Erdem, R. (2023). Psikolojik sağlamlık: sağlık çalışanları açısından bir değerlendirme. *Pamukkale Üniversitesi İşletme Araştırmaları Dergisi*, 10(2), 656-678. <https://doi.org/10.47097/piar.1254928>
- Batmantaş, H., & Zeybek, F. (2023). Sağlık çalışanlarının duygusal emek ile tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkide iş-aile çatışmasının rolü. *Akademik Hassasiyetler*, 10(21), 22-56. <https://doi.org/10.58884/akademik-hassasiyetler.1234665>
- Baş, M., & Alagöz, G. (2022). Çalışan motivasyonu ve işyeri mutluluğu arasındaki ilişkide kişi-örgüt uyumunun aracı rolü. *Verimlilik Dergisi*(4), 693-706. <https://doi.org/10.51551/verimlilik.1078634>
- Calderon-Margalit, R., Orinovsky, I., & Toren, O. (2017). Nurses working with unlicensed assistive personnel: A phenomenological study. *Journal of Clinical and Practical Nursing*, 1(1), 1-11. <https://doi.org/https://doi.org/>
- Carayon, P., & Smith, M. J. (2000). Work organization and ergonomics. *Applied Ergonomics*, 31(6), 649-662. [https://doi.org/https://doi.org/10.1016/S0003-6870\(00\)00040-5](https://doi.org/https://doi.org/10.1016/S0003-6870(00)00040-5)
- Cascio, W. F. (2015). Industrial-organizational psychology: science and practice. In J. D. Wright (Ed.), *International Encyclopedia of the Social ve Behavioral Sciences (Second Edition)* (pp. 879-884). Elsevier. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/B978-0-08-097086-8.22007-2>
- Chan, D. (2019). Personnel psychology. In *Reference Module in Neuroscience and Biobehavioral Psychology*. Elsevier. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/B978-0-12-809324-5.21790-2>
- Cömert, E. (2025). Türkiye'de çalışanların gelişimini engelleyen performans değerlendirme hataları. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(3), 828-849. <https://doi.org/10.47525/ulas-bid.1740745>
- Çetintaş, H. B. (2016). Evaluation of organizational communication in management approaches. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 4(1), 0-0. <https://doi.org/10.19145/guifd.14905>
- De Hert, S. (2020). Burnout in healthcare workers: prevalence, impact and preventative strategies. *Local Reg Anesth*, 13, 171-183. <https://doi.org/10.2147/lra.s240564>
- Dyrbye, L. N., West, C. P., Satele, D., Boone, S., Tan, L., Sloan, J., & Shanafelt, T. D. (2014). Burnout among U.S. medical students, residents, and early career physicians relative to the general U.S. population. *Acad Med*, 89(3), 443-451. <https://doi.org/10.1097/acm.0000000000000134>
- Dwi Cahyani, P. (2021). Industrial ve organizational psychology: definition, history and its scope.
- Egan, R., Ward, M. E., Sherwin, A., Naylor, E., Carroll, F., Alamin, S.,...Conlon, N. (2026). Applying human factors/ergonomics to support change in healthcare - An innovative co-designed approach to conducting antibiotic allergy de-labelling in the intensive care unit. *Applied Ergonomics*, 130, 104653. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.apergo.2025.104653>
- Erkasap, A., Güler, S., Özcan, A., & Özdemir, İ. (2025). Sağlık çalışanlarının örgütsel adalet algıları üzerine bir araştırma: Bir şehir hastanesi örneği. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, 12(2), 253-268. <https://doi.org/10.52880/sagakad.1598642>

- Gemlik, N., Şeker, R., Arslanoğlu, A., & Çengel, Ö. (2022). Sağlık kuruluşunda çalışanların iletişim sorunları ve çözüm önerileri üzerine nitel bir araştırma. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, 9(4), 344-350. <https://doi.org/10.52880/sagakaderg.1193525>
- Halperin, O., Idilbi, N., Robes, D., Biderman, S. N., Malka-Zeevi, H., & Green, G. (2024). Predicting post-traumatic stress disorder: The complex relationship between burnout, intentions to leave and emotional support among health care professionals. *Nursing Outlook*, 72(2), 102134. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.outlook.2024.102134>
- İspir, İ., & Yeşil, S. (2020). İnsan kaynakları yönetimi uygulamalarının çalışanların iş tatminine, yenilikçiliğine ve performansına etkisi. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 15(58), 190-209. <https://doi.org/10.19168/jyasar.634749>
- Jafarova, F., & Sağlam, N. (2018). Çalışanların iş tatmini, örgütsel bağlılık ve işten ayrılma niyetlerinin karşılaştırmalı analizi. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 10(3), 57-82.
- Jalali, M., Esmaceli, R., Habibi, E., Alizadeh, M., & Karimi, A. (2023). Mental workload profile and its relationship with presenteeism, absenteeism and job performance among surgeons: The mediating role of occupational fatigue. *Heliyon*, 9(9), e19258. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e19258>
- Karaman, M., Kuşcu Karatepe, H., & Kuşcu, F. N. (2019). Sağlık işletmelerinde performans değerlendirme ve ölçme yöntemleri hakkında bir derleme çalışması. *Yönetim Ekonomi Edebiyat İslami ve Politik Bilimler Dergisi*, 4(1), 153-171. <https://doi.org/10.24013/jomelips.472337>
- Karwowski, W. (2005). Ergonomics and human factors: the paradigms for science, engineering, design, technology and management of human-compatible systems. *Ergonomics*, 48(5), 436-463. <https://doi.org/10.1080/00140130400029167>
- Keser, A., & Kümbül-Güler, B. (2021). *Çalışma psikolojisi*. Baskı. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Kozak, G. T., & Saracel, N. (2025). Örgütsel adaletin örgütsel sessizlik üzerindeki etkisi: Şirketlerin bilgi teknolojileri çalışanları üzerinde nicel bir araştırma. *Milli Kültür Araştırmaları Dergisi*, 9(2), 1-19. <https://doi.org/10.55774/mikad.1723417>
- Kraiger, K. (2001). Industrial-organizational psychology: science and practice. In N. J. Smelser ve P. B. Baltes (Eds), *International Encyclopedia of the Social ve Behavioral Sciences* (pp. 7367-7371). Pergamon. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/B0-08-043076-7/01393-0>
- Kümbül-Güler, B. (2015). Geçmişten günümüze çalışma psikolojisi. *Karatahta İş Yazıları Dergisi*, 3, 1-25.
- Kundi, Y. M., Aboramadan, M., Elhamalawi, E. M. I., & Shahid, S. (2020). Employee psychological well-being and job performance: exploring mediating and moderating mechanisms. *International Journal of Organizational Analysis*, 29(3), 736-754. <https://doi.org/https://doi.org/10.1108/IJOA-05-2020-2204>
- Labrague, L. J. (2024). Linking toxic leadership with work satisfaction and psychological distress in emergency nurses: The mediating role of work-family conflict. *Journal of Emergency Nursing*, 50(5), 670-678. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.jen.2023.11.008>
- Le, C. M., Huynh, S. V., Luu, K., Ho, Q.-N. N., Nguyen, V. T. L., & Tran-Chi, V.-L. (2024). Exploring the interplay between job stress, work performance, and attitudes toward professional psychological help among employees. *International Journal of Mental Health Promotion*, 26(7), 531-545. <https://doi.org/https://doi.org/10.32604/ijmhp.2024.050961>
- Li, N., Zhang, L., Xiao, G., Chen, J., & Lu, Q. (2019). The relationship between workplace violence, job satisfaction and turnover intention in emergency nurses. *International Emergency Nursing*, 45, 50-55. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.ienj.2019.02.001>
- Maslach, C., & Cooper, C. L. (1998). Theories of organizational stress. *A Multi-dimensional Theory of Burnout*. New York: Oxford University Press Inc.
- Mersinlioğlu Serin, G., Topaktaş, G., & Çınar, Ş. (2024). Sağlık çalışanlarının kurum kimliği algılarının kurumsal bağlılıklarına etkisi: bir kamu kurumu örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 15(42), 593-605. <https://doi.org/10.21076/vizyoner.1310612>
- Nair Subramanian, S., & Banihashemi, S. (2024). Towards modern leadership styles in the context of the engineering sector. *Project Leadership and Society*, 5, 100133. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.els.2024.100133>

- org/10.1016/j.plas.2024.100133
- Ordu, A., & Balçık, E. (2019). Örgüt kültürü, psikolojik güçlendirme ve örgütsel bağlılık arasındaki ilişkiler. *Journal of Uludag University Faculty of Education*, 32(1), 63-91. <https://doi.org/10.19171/uefad.459546>
- Ozurmaz, S., & Öncü, A. Z. (2018). Vardiyalı ve nöbet sistemi şeklinde çalışma düzeninin hemşireler üzerine etkisi. *Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2(1), 39-46.
- Özata, M. A. (2025). Demokratik liderle çalışan sağlık çalışanlarının verimliliklerinin incelenmesi. *Güncel Sağlık Yönetimi*, 3(1), 24-34.
- Özbek Yazıcı, S., & Kalaycı, İ. (2015). Hemşirelerin çalışma ortam ve koşullarının değerlendirilmesi. *Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi*, 3(3), 379-383.
- Özçelik Kaynak, K., & Uluğtekin, N. M. (2018). Çalışma ortamındaki fiziksel faktörlerin ergonomik analizi: Dokuz Eylül Üniversitesi Hastanesi örneği. *Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi*, 6(0), 319-325. <https://doi.org/10.21923/jesd.356482>
- Özkan, O. S., Omay, T., & Akçüz, G. A. (2019). Psikolojik sermaye, bireysel performans ve birey-örgüt uyumu: Bir literatür taraması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(41), 113-126.
- Pehlivan, B. (2008). İnsan kaynakları yönetiminde performans değerlendirmesi ve Maliye Bakanlığı çalışanlarına yönelik bir uygulama. *Maliye Dergisi*, 0(154), 171 – 187
- Pozantı, S. (2019). Hastane ve sağlık kuruluşlarında kurum içi iletişim. *SDÜ Sağlık Yönetimi Dergisi*, 1(1), 46-63.
- Pulat Demir, H., Elkin, N., Barut, A. Y., Bayram, H. M., & Averi, S. (2017). Vardiyalı çalışan sağlık personelinin uyku süresi ve beslenme durumunun değerlendirilmesi. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*(2), 89-107.
- Rosa, H. (2003). Social acceleration: ethical and political consequences of a desynchronized high-speed society. *Constellations*, 10(1), 3-33. <https://doi.org/https://doi.org/10.1111/1467-8675.00309>
- Saygılı, M., & Çelik, Y. (2011). Hastane çalışanlarının çalışma ortamlarına ilişkin algıları ile iş doyumunu düzeyleri arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 14(1), 39-71.
- Sert, M., & Aşkun, O. B. (2025). Toplumsal adalet algısının örgütsel adalet ve sinizm üzerindeki rolü: Literatür temelli bir inceleme. *İş ve İnsan Dergisi*(TAOM2024), 93-106. <https://doi.org/10.18394/iid.1564811>
- Sivuk, D., & Seyhan, F. (2021). Örgütsel çatışma, örgütsel stres, iş yaşam kalitesi, iş tatmini ve işten ayrılma niyeti arasındaki ilişki: Sağlık Çalışanlarının verimliliği üzerine bir araştırma. *Verimlilik Dergisi*(4), 185-201. <https://doi.org/10.51551/verimlilik.748957>
- Søvold, L. E., Naslund, J. A., Kousoulis, A. A., Saxena, S., Qoronfleh, M. W., Grobler, C., & Münter, L. (2021). Prioritizing the mental health and well-being of healthcare workers: an urgent global public health priority. *Front Public Health*, 9, 679397. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2021.679397>
- Tekingündüz, S., Kurt, A. Ö., & Başaralı, M. K. (2022). 112 Acil ambulans hizmetlerinde iş performansının belirleyicileri. *Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 15(2), 352-360. <https://doi.org/10.26559/mersinsbd.1133654>
- Tutar, H., & Altınöz, M. (2010). Örgütsel iklimin işgören performansı üzerine etkisi: Ostim imalat işletmeleri çalışanları üzerine bir araştırma. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 65(02), 196-218. https://doi.org/10.1501/SBFder_0000002162
- Uslu, Y., Tanrıverdi, F., Çelik, G. K. Ç., Özhasenekler, A. Ö., Ergin, M. E., Pamukçu Günaydın, G. P. G., & Gökhan, Ş. (2019). 112 De çalışan personelin çalışma koşullarına göre dikkat ve konsantrasyon düzeylerinin değerlendirilmesi. *Bozok Tıp Dergisi*, 9(2), 84-94. <https://doi.org/10.16919/bozoktip.486932>
- Varan, D., & Demirel, Ç. (2024). Travmanın dolaylı etkisi: İkincil travmatik stres üzerine bir derleme. *İstanbul Kent Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 4(2), 71-86.
- Williams, E. S., Konrad, T. R., Scheckler, W. E., Pathman, D. E., Linzer, M., McMurray, J. E.,...

- Schwartz, M. (2001). Understanding physicians' intentions to withdraw from practice: the role of job satisfaction, job stress, mental and physical health. *Health Care Manage Rev*, 26(1), 7-19. <https://doi.org/10.1097/00004010-200101000-00002>
- Yang, Y., & Hayes, J. A. (2020). Causes and consequences of burnout among mental health professionals: A practice-oriented review of recent empirical literature. *Psychotherapy (Chic)*, 57(3), 426-436. <https://doi.org/10.1037/pst0000317>
- Yudiani, E., Istiningtyas, L., Meyrinda, J., & Khosiyah, S. (2025). Lecturers' psychological well-being: Impact of leadership style on work climate, self-compassion, and gratitude. *Social Sciences ve Humanities Open*, 12, 101677. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.ssaho.2025.101677>
- Zhao, X., Zhang, L., Zhang, X., Guo, J., Guan, R., Cheng, Y., & Jia, Y. (2026). The prevalence and risk factors of shift work disorder among nurses: A systematic review and meta-analysis. *International Journal of Nursing Studies*, 174, 105273. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.ijnurstu.2025.105273>

BÖLÜM 2

GÖÇ DENEYİMİ VE KADIN ÖZNE: “DÖNÜŞ” VE “ALMANYA ACI VATAN” FİLMLERİNDE KADIN TEMSİLİ

Aysegül AYDINLI¹

GİRİŞ

Toplumsal yapıyı dönüştüren çok katmanlı bir olgu olan göç, kimi zaman ışıltılı bir rüyayı yaşama ihtimali kimi zamansa bir mecburiyettir. Savaşlar, afetler, siyasi çalkantılar gibi ekonomik nedenler de göç etme davranışını etkiler. Türkiye’den Almanya’ya yönelen göçün arka planını da büyük ölçüde ekonomik zorunluluklar belirlemiş ve bu göç işçi göçü olarak kavramsallaştırılmıştır.

İkinci Dünya Savaşı’nın ardından büyük bir yıkım yaşayan Almanya, 1950’li yılların sonlarından itibaren hızlı bir büyüme sürecine girer. İş gücüne duyulan ihtiyaç üzerine 1955’te İtalya, 1960’ta ise İspanya ve Yunanistan ile işçi alım anlaşmaları imzalanır (Çakır ve Nas, 2023). Türkiye’den Almanya’ya işçi gitmesi ise başlangıçta İstanbul’daki bazı özel bürolar aracılığıyla gerçekleştirilir (Akgündüz, t.y). Türkiye hem içerdeki işsizlik sorununu hafifletmek hem de döviz girdisi sağlamak amacıyla göçü desteklese de Almanya başlangıçta Türkiye’den sistematik işçi alımına sıcak bakmaz (Aydın, 2016). Ancak Türkiye, giden işçilerin sosyal güvencesinin sağlanması aynı zamanda ülkedeki nitelikli iş gücünün nispeten korunması gibi gerekçelerle işçi göçünün anlaşma kapsamında yapılmasını ister ve yürüttüğü ısrarlı diplomasi sonucunda, 30 Ekim 1961 tarihinde iki ülke arasında işgücü anlaşması imzalanır (Akgündüz, t.y). Almanya, Türkiye’den gelenleri misafir işçi statüsünde görmüş; 1973 yılına gelindiğinde bu misafirlerin sayısı 605 bini bulmuştur (Çakır ve Nas, 2023). 1980’lere kadar «Gastarbeiter» (misafir işçi) olarak tanımlanmaya devam eden bu işçiler, dönüşleri gecikince «Mitarbeiter» (iş arkadaşı); kalıcı oldukları anlaşılınca da «Migranten» (göçmenler) olarak anılırlar (Başkurt, 2009).

¹ Öğr. Gör., Trabzon Üniversitesi, aysegulaydinli@trabzon.edu.tr, ORCID iD: 0009-0001-8451-4687

KAYNAKLAR

- Abadan-Unat, N. (2015). *Türk-Alman göç araştırmalarının 50 yılı: Prof. Dr. Nermin Abadan-Unat'tan otobiyografik bir değerlendirme*. (B. Pusch & J. Splitt, Haz.). Bonn: Max Weber Stiftung, Deutsche Geisteswissenschaftliche Institute im Ausland.
- Akgündüz, A. (2024). Ekonomik göç ve eşit sosyal haklar için mücadele: Türk işçileri Almanya'da. A. Yenen & E. J. Zürcher (Ed.), *Cumhuriyet Türkiye'si'nin 100 Yılı: 100 Kesit içinde* (s. 253-259). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Altuntaş, N. (2010). Kadın ve bir kimlik olarak araçsallaşan İslam: Almanya'da karşılaştırmalı bir inceleme. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 2 (13), 1-40.
- Arkan, Y., Erikli, F. (2022). İşçi göçü bağlamında Necatigil'in Konuk İşçi şiiri. *Diyalog Interkulturelle Zeitschrift Für Germanistik*, 2 (10), 222-235.
- Asutay, H., Bacaksız, H. (2021). Türk-Alman sinemasında Türk göçmen imgesi. *Balkan & Near Eastern Journal of Social Sciences*, 1 (7), 1-6.
- Atif Çavuş, B. (2022). Eyleysel model bağlamında göç romanı okumaları. *Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(35), 390-409.
- Aydın, Y. (2016). The Germany-Turkey migration corridor: Refitting policies for a transnational age. (20/06/2025 tarihine, https://www.migrationpolicy.org/sites/default/files/publications/TCM_Emigration-Germany-FINAL.pdf adresinden erişilmiştir)
- Başkurt, İ. (2009). Almanya'da yaşayan Türk göçmenlerin kimlik problemi. *HAYEF Journal of Education*, 6(2), 81-94.
- Biricik, I. (2020). Romanlarda ötekileştirilen kimlik: *Dış Türkler. Türkoloji Dergisi*, 24(1), 8-28.
- Çakır, N. B., & Nas, Ç. (2023). 1945'ten günümüze Almanya'nın göç ve işgücü piyasasına entegrasyon politikalarının tarihsel dönüşümü. *Bingöl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(2), 119-137.
- Çavuş, B. (2020). Dış göç romanlarında temel izlekler. *Göç Dergisi (GD)*, 7(2), 291-317.
- Çavuş, B. (2022). Göçmen edebiyatı bağlamında modern bir göç destanı olarak Aras Ören'in Berlin üçlemesi. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 17(2), 201-209.
- Çetin, N., & Özcan, S. A. (2024). Türk göçmen kadınların Almanya'da karşılaştıkları sorunlar ve çözümler önerileri. *Ahi Evran Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(2), 88-109.
- Dağtaş, B. (1999). İngiliz kültürel çalışmaları'nda ideoloji. *Kurgu*, 1 (16), 321-343.
- Dervişoğlu, E. (2017). Türk şiirinde Almanya'ya işçi göçü olgusu. Göç Konferansı 2017 Seçilmiş Bildiriler, 2017, Londra, 109-116.
- Dinç, D. G. (2023). Üç kuşak, üç film: Almanya'da Türkler. *International Journal of Educational Policies*, 1-2 (17), 63-70.
- Doğan, A. (2003). Almanya'daki Türk işçilerini konu alan romanlar (Türkler Almanya'da, Sancı... Sancı..., Anın gizli yaşamı) üzerine bir değerlendirme. *Türkbilgi*, 6, 56-68.
- Ertürk, E. (2024). Sinema ve göç: Almanya Acı Vatan Filmini kültürlerarası iletişim bağlamında duygusal zekâ parametreleriyle irdelemek. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (39), 636-651.
- Esen, Ş. (1993). Türk sinemasında göç olayı. *Marmara İletişim Dergisi*, 4(4), 19-28.
- Gazioğlu, E. (2012). 60'lardan 90'lara göçmen filmlerinde kuşak farklılıkları. Z. G. (Ed.), *Türk-Alman işgücü anlaşmasının 50. yılında alman Türkleri* (s. 61- 76). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Genç, H. N. (2017). 70'li yıllardan 2010'lu yıllara Almanya'ya dış göçün Türk sinemasındaki yansımaları. *Göç Konferansı 2017 Seçilmiş Bildiriler*, 2017, Londra, 173-187.
- Genel, M. (2014). Almanya'ya giden ilk Türk işçi göçünün Türk basınındaki izdüşümü: "Sirkeci Garı'ndan München Hauptbahnhof'a". *Selçuk İletişim*, 3 (8), 301-338.
- Güleç, G. M. (2011). Alamanya türkleri. *Folklor Akademi Dergisi*, 3 (4), 557-559.
- Hikmet, N. (2002). *Şiirler 1 (1921-1938)*. Yapı Kredi Yayınları.
- İşık, Ş. (2024). 40 m2 Almanya, Willkommen in Deutschland ve kebab connection film afişlerinin göstergebilimsel değerlendirilimi. *Turkish Research Journal of Academic Social Science*, 2 (7), 249-254.

- Kara, S., Tümtaş, M. S. (2023). Türk sineması üzerinden Avrupa'ya işçi göçünün etkileri üzerine bir değerlendirme. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 57, 345-354.
- Kara, V. (2022). Reyhani ve Çobanoğlu'nun şiirlerinde Avrupa'ya çalışmaya giden Anadolu insanının meseleleri. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 2 (3), 90-110.
- Karataş, K. (2003). Batı Avrupada yaşayan göçmen Türk ailelerinin uyum ve bütünleşme sorunları. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 1 (14), 25-39.
- Kartal, S. G. (2020). Şerif Benekçi'nin romanlarında dış göç olgusu: Almanya'da Türk ve Müslüman olmak. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (21), 280-304.
- Kaya, T. (2018). Filmlerde Türkiye'den Almanya'ya işgücü göçü: Son bölüm. *Loji: Sosyal Bilimler Dergisi*, 1 (1), 101-123.
- Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15 (8), 170-189.
- Kocadoru, Y. (2004). Yüksel Pazarkaya ve Nevel Cumart'ın şiirlerindeki Almanya imgelerinin karşılaştırılması. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1 (5), 67-74.
- Koçak, A. (2020). Geride kalanların romanı: Dik Bayır. *Dünya Dilleri, Edebiyatları ve Çeviri Çalışmaları Dergisi*, 2 (1), 150-157.
- Koçak, S. (2016). Türkiye'den Almanya'ya işçi göçünün Türk sinemasına yansımaları. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)*, 24, 173-192.
- Koçak, S. (2017). Göç filmlerinin toplumsal cinsiyet bağlamında görsel analizi: "Almanya Acı Vatan" ve "Polizei" film örnekleri. *Journal of Sociological Studies*, 55, 59-83.
- Kolcu, A. İ. (2008). *Edebiyat kuramları*. Salkımsöğüt Yayınları.
- Kula, N., & Koluçak, İ. (2016). Sinema ve toplumsal bellek: Türk sinemasında Almanya'ya dış-göç olgusu. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 6(15), 384-411.
- Kuru, S., & Çelik, Y. (2024). Acı vatandan ana yurda dönüş yolculuğu: Fikrimin ince gülü ve E-5 romanları. *Türkoloji Dergisi*, 26(2), 35-56.
- Makal, A. (2008). Türkiye emek tarihinin bir izdüşüm alanı olarak 'Edebiyat'. *Çalışma ve Toplum*, 3(18), 15-43.
- Monaco, J. (2002). *Bir film nasıl okunur* (12. baskı). İstanbul: Oğlak Yayıncılık.
- Muenschler, A. (1984). The workday routines of Turkish women in Federal Republic of Germany: Results of a pilot study. *International Migration Review*, 18(4), 1230-1246.
- Nazilli, U. (2015). *Almanya'ya göç filmlerinde aile kurumu*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Osmanoğlu, Ö. (2016). Türk sinemasında dış göç olgusu: sosyo-kültürel karşılaşmalar, kimlik çatışması ve yabancılaşma. *Marmara İletişim Dergisi*, (25), 77-98.
- Polat, M. E. (2016). Adalet Ağaoğlu'nun bir göç romanı: Fikrimin İnce Gülü. *Göç Dergisi*, 3(2), 225-238.
- Reyhani, A. Y. (2017). Aşık Yaşar Reyhani - Reyhani [Video]. YouTube. (erişim tarihi: 15/06/2025, https://www.youtube.com/watch?v=Dg5K_b1waWI&list=RDDg5K_b1waWI&start_radio=1)
- Sayan-Cengiz, F. (2019). Göçmenliğe dair dönüşen temsiller ve temsilin politikası: 'Almanya Acı Vatan' ve 'Duvara Karşı' filmlerinin karşılaştırmalı analizi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 13(19), 1202-1224.
- Yaylagül, L., & Yaylagül, N. K. (2016). Türk sinemasında 'dış göç'ün temsili. A. Tilbe & S. Bosnalı (Ed.), *Göç üzerine yazın ve kültür incelemeleri* içinde (s. 79-86). London: Transnational Press.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (10. baskı). Ankara: Seçkin.
- Yüce, T. (2005). Sinema ve edebiyat türleri arasında görülen etkileşimler. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 1(2), 67-74.

BÖLÜM 3

AKILLI MEKÂNLARDA KADIN: CİNSİYETLEŞTİRMEDE TEKNOLOJİK ETKİ

Nur Banu ÇAĞATAY¹

GİRİŞ

Şehirler, kadınlar için hem “fırsat, özgürleşme ve yeniden icat” hem de “korku, tehlike ve şiddet” mekânları olarak iki yönlü bir çağrışıma sahiptir. Kadınlar homojen bir grup olmadığı için cinsiyetleri dışındaki ırk, yaş, sosyal statü, yetenek veya cinsel yönelim gibi faktörler kimliklerini şekillendirmekte ve şehri ve burada kullanılan teknolojileri nasıl deneyimlediklerini etkilemektedir (Chamallas, 2014). 20. yüzyılın son on yılından bu yana şehirler, kadın erkek eşitliğini teşvik etmek ve ayrımcılıkla mücadele etmek için stratejiler geliştirmektedir. Bu çabalara rağmen, kentsel çevreler hala çoğunlukla kuvvetli, cisgender, heteroseksüel erkekleri yansıtan tek taraflı bir perspektife bağlıdır ve bu nedenle kentler toplumsal cinsiyet ve diğer eşitsizlikleri sürdürme ve pekiştirme eğilimindedir (Kern, 2020; Sangiuliano, 2018). Örneğin, ticari/endüstriyel bölgelerin yerleşim yerlerinden ayrılması, yalnızca sağlığın korunması kaygısından değil, aynı zamanda kamusal ve özel alan arasındaki katı ayrımdan kaynaklanmaktadır. Aynı şekilde, farklı seyahat ihtiyaçlarının zararına olacak şekilde, toplu taşıma planlarını ağırlıklı olarak konut ve ticari/endüstriyel alanlar arasındaki gidip gelme kalıplarına dayandırmak tarafsız bir seçim değildir. Yol tasarımında diğerlerinin (örneğin yaya veya bisiklet) yerine hızlı mobilite çözümlerine (yani arabalara) ayrıcalık tanımak da ayrıcalık göstergesi değildir. Bunlar, şehir merkezindeki kamusal alanda aktif olarak yer alan ve ulaşım ihtiyaçları norm olarak kabul edilen, evin geçimini sağlayanlar olarak erkeklerin ihtiyaçlarına öncelik veren geleneksel cinsiyete dayalı işbölümlerinin mirasıdır (Hayden, 1980).

---

¹ Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Öğrencisi, nurbanucagatay@gmail.com, ORCID iD:0000-0002-1272-9363

rektiğini vurgulamaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin akıllı mekânlara entegre edilmesi, sonradan eklenen bir “sosyal boyut” olarak değil, politika tasarımının başlangıç noktası olarak düşünülmelidir. Aksi hâlde akıllı mekânlar, eşitsizlikleri azaltan değil, dijitalleşmiş yeni eşitsizlik biçimleri üreten alanlara dönüşecektir.

Sonuç olarak bu çalışma, akıllı mekânların toplumsal cinsiyet açısından eleştirel bir yeniden değerlendirmeye tabi tutulmasının hem akademik literatür hem de kamu politikaları açısından zorunlu olduğunu ortaya koymaktadır. Gelecek araştırmaların, farklı ülke ve kent bağlamlarında ampirik verilerle desteklenen çalışmalarla bu tartışmayı derinleştirmesi; politika yapımcıların ise akıllı şehir stratejilerini toplumsal cinsiyet eşitliği temelinde yeniden kurgulaması önem taşımaktadır. Bu yaklaşım, akıllı mekânların yalnızca teknolojik olarak gelişmiş değil, aynı zamanda **adaletli ve kapsayıcı** alanlar hâline gelmesi için kritik bir gerekliliktir.

KAYNAKLAR

- Abu-Laban, Y. (2015). Gendering surveillance studies: The empirical and normative promise of feminist methodology. *Surveillance & Society*, 13(1), 44-56.
- Ajuntament de Barcelona. (2021). Feminism and sexual and gender diversity. Barcelona City Council. <https://ajuntament.barcelona.cat>
- Alber, G. (2015). Gender and urban climate policy. Federal Ministry for Economic Cooperation and Development. <https://www.academia.edu>
- Association for Women's Rights in Development. (2004). Intersectionality: A tool for gender and economic justice. <https://www.awid.org>
- Association for Women's Rights in Development. (2022). Women's rights and economic change. <https://www.awid.org>
- Begg, I. (2002). Urban competitiveness. Polity Press.
- Barcelona City Council. (2017). Urban planning with a gender perspective. <https://ajuntament.barcelona.cat>
- Chamallas, M. (2014). Social justice feminism: New take on intersectionality. *HeinOnline*, 11-20.
- Chambers, D. (2020). Domesticating the “smarter than you” home: Gendered agency scripts embedded in smart home discourses. *Medien & Kommunikationswissenschaft*, 68(3), 304-317.
- Commission of the European Communities. (2001). Programme of action for the mainstreaming of gender equality in community development cooperation. <https://eur-lex.europa.eu>
- Crenshaw, K. (1989). Demarginalizing the intersection of race and sex: A Black feminist critique of antidiscrimination doctrine. *University of Chicago Legal Forum*, 1989(1), 271-282.
- Daminger, A. (2019). The cognitive dimension of household labor. *American Sociological Review*, 84(4), 609-633.
- Delphy, C. (2008). Baş düşman. In *Kadının görünmeyen emeği* (H. Öz & L. A. Tunçman, Trans., pp. 89-113). Saf Yayıncılık.
- Donovan, J. (2007). *Feminist teori* (B. Aksu et al., Trans.). İletişim Yayınları.
- Easthope, H. (2004). A place called home. Housing. *Theory and Society*, 21(3), 128-138.
- European Institute for Gender Equality. (2021). Gender balance in politics: Statistical brief. <https://doi.org/10.2839/276122>
- European Institute for Gender Equality. (2023). What is gender mainstreaming? <https://eige.europa.eu>
- European Women's Lobby. (2021). Women in politics. <https://www.womenlobby.org>
- Ferrrer, J.-R. (2017). Barcelona's smart city vision: An opportunity for transformation. *Field Actions*

- Science Reports, Special Issue 16. <https://journals.openedition.org>
- GenderKompetenzZentrum. (2010). History of gender mainstreaming at international and EU level. <http://www.genderkompetenz.info>
- Giffinger, R., Fertner, C., Kramar, H., & Meijers, E. (2007). Smart cities: Ranking of European medium-sized cities. Vienna University of Technology. <https://static-curis.ku.dk>
- Glasmeier, A., & Christopherson, S. (2015). Thinking about smart cities. *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, 8(1), 3-12.
- Gorman-Murray, A. (2008). Masculinity and the home. *Australian Geographer*, 39(3), 367-379.
- Gram-Hanssen, K., & Bech-Danielsen, C. (2004). House, home and identity. *Housing, Theory and Society*, 21(1), 17-26.
- Harvey, D. (2000). *Spaces of hope*. Edinburgh University Press.
- Hayden, D. (1980). What would a non-sexist city be like? *Signs*, 5(3), 170-187.
- Huning, S. (2020). From feminist critique to gender mainstreaming and back? *Gender, Place & Culture*, 27(7), 944-964.
- India Brand Equity Foundation. (2015). *Smart cities mission*. <https://www.ibef.org>
- Jarvis, H., Kantor, P., & Cloke, J. (2015). *Kent ve toplumsal cinsiyet*. Dipnot Yayınları.
- Jessop, B. (1997). The entrepreneurial city. In N. Jewson & S. McGregor (Eds.), *Transforming cities* (pp. 28-41). Routledge.
- Kennedy, J., Nansen, B., Arnold, M., Wilken, R., & Gibbs, M. (2015). Digital housekeepers and domestic expertise. *Convergence*, 1-15.
- Kern, L. (2020). *Feminist city*. Verso.
- Komninos, N. (2002). *Intelligent cities*. Spon Press.
- Larsen, S., & Hanssen, G. K. (2020). When space heating becomes digitalized. *Sustainability*, 12, 1-21.
- Lutz, H. (2015). Intersectionality as method. *DiGeSt*, 2(1), 39-44.
- Mechlenborg, M., & Gram-Hanssen, K. (2020). Gendered homes in theories of practice. *Energy Research & Social Science*, 67, 1-9.
- Nesti, G. (2019). Mainstreaming gender equality in smart cities. *Public Management Review*, 22(5), 289-304.
- Perez, C. C. (2019). *Invisible women: Exposing data bias in a world designed for men*. Penguin Random House.
- Picon, A. (2019). Smart cities, privacy and the reconstruction of individuals. *European Data Protection Law Review*, 5(2), 154-155.
- Pink, S. (2004). *Home truths: Gender, domestic objects and everyday life*. Routledge.
- Powell, A. (2014). Datafication and governance of the data city. In O. O'Hara et al. (Eds.), *Digital enlightenment yearbook* (pp. 215-224). IOS Press.
- Ranchordás, S. (2020). *The digitalization of government and digital exclusion*. University of Groningen.
- Sadowski, J., Strengers, Y., & Kennedy, J. (2021). More work for Big Mother. *Environment and Planning A*, 1-16.
- Sangiuliano, M. (2015). *Gender and social innovation in cities*. Seismic.
- Sangiuliano, M. (2018). *Smart cities and gender*. Seismic.
- Shelton, T., Zook, M., & Wiig, A. (2015). The actually existing smart city. *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, 8(1), 13-25.
- Shove, E. (2003). *Comfort, cleanliness and convenience*. Berg.
- Stockholm City Council. (2020). *Strategy for Stockholm as a smart and connected city*. <https://international.stockholm.se>
- Strengers, Y., & Kennedy, J. (2020). *The smart wife*. MIT Press.
- Strengers, Y., & Nicholls, L. (2018). Aesthetic pleasures and gendered tech-work. *Media International Australia*, 166(1), 70-80.
- Thoyre, A. (2020). Home climate change mitigation as gendered labor. *Women's Studies International Forum*, 78, 1-11.

- Tolmie, P., Crabtree, A., Rodden, T., Greenhalgh, C., & Benford, S. (2007). Digital housekeeping. In Proceedings of the European Conference on CSCW (pp. 331-350).
- Urry, J. (1999). Mekânları tüketmek. Ayrıntı Yayınları.
- Wajcman, J. (2010). Feminist theories of technology. Cambridge Journal of Economics, 34(1), 143-152.
- Weisman, L. K. (1994). Discrimination by design. University of Illinois Press.
- Women's Advisory Committee of the Senate Department for Urban Development. (2011). Gender mainstreaming in urban development. <https://www.stadtentwicklung.berlin>.

BÖLÜM 4

DÜŞÜK GELİRLİ HANELERİN SOSYAL VE EKONOMİK YAŞAM PROFİLİ

Şeyma ELMASTAŞ¹

GİRİŞ

Yaşam kalitesi, toplumun veya toplumu oluşturan grupların, bireylerin mal ve hizmet tüketme olanakları tarafından belirlenen yaşam düzeyidir. Dünya Sağlık Örgütü yaşam kalitesini “bireylerin yaşadıkları kültür ve değer yargılarının bütünü içinde durumlarını hedefleri, beklentileri, standartları ve ilgi alanlarıyla ilişkili olarak algılama biçimleri” olarak tanımlar. Başka bir deyişle; yaşam kalitesi, kişinin yaşadığı sosyokültürel çevrede kendi sağlığına ilişkin öznel algısını tanımlar. Diğer bir ifadeyle, bu kavram tıbbi teknikler veya laboratuvar prosedürleri ile ölçülen bir nicelik değil, öznel olarak deneyimlenen bir niteliktir ve aslında pahalı zevklerle doğrudan bir ilişkisi yoktur. Temel amaç, bireylerin fiziksel, psikolojik ve sosyal işlevlerinden ne ölçüde memnun olduklarını ve yaşamlarının bu yönleriyle ilgili özelliklerin varlığının veya yokluğunun onları ne ölçüde rahatsız ettiğini belirlemektir.

Yoksulluk, bir bireyin veya topluluğun temel ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde gelire veya kaynaklara sahip olmaması durumudur. Temel ihtiyaçlar arasında gıda, barınma, sağlık hizmetleri, eğitim gibi unsurlar bulunur. Yoksulluk, genellikle gelir eşitsizliği, işsizlik, sağlık sorunları, eğitimsizlik gibi faktörlerden etkilenir ve sosyal, ekonomik ve politik boyutları bulunur. Yoksulluk, bir toplumun refahı ve kalkınması üzerinde olumsuz etkilere sahiptir. Yeterli gelire sahip olmayan bir kişinin varlığı toplumda çeşitli sorunlara neden olur. Devlet ve yerel yönetimler, yoksulluk içinde yaşayan ve yardıma muhtaç insanların ihtiyaçlarını sosyal yardımlar ve sivil toplum kuruluşları aracılığıyla karşılamaya çalışmaktadır. Sosyal yardımlar çerçevesinde devlet kurumları ve yerel yönetimler, ihtiyaç sahibi kişilerin tespit edilmesi ve yardımların ulaştırılması konusunda rol oynamakta-

¹ Dr., drseymaelmastas@gmail.com, ORCID iD:0009-0001-0772-4568

niyle sosyal dışlanmaya maruz kalırlar. Bu durum, yoksulluğun etkilerini derinleştirerek bireylerin toplumsal aidiyet duygusunu zayıflatabilir.

Yoksulluk, uzun vadede alışkanlık haline gelebilir ve kalıcı davranış kalıplarına dönüşebilir. Yoksul bireyler ekonomik üretim sürecinin dışında kalabilir ve yardım programlarına bağımlı hale gelebilir. Bu durum ise ortak maddi çıkarların olumsuz etkilenmesine yol açabilir. Sosyal dışlanma ile yoksulluk arasındaki bu döngü yalnızca bireyleri değil, toplumun tamamını etkileyen bir olumsuz süreci ortaya çıkarır. Sosyal dışlanma, açık veya kasıtlı olabileceği gibi farkındalık eksikliğinden kaynaklanan örtük ve kasıtsız durumlarda da gözlemlenebilir. Her iki durumda da sonuç, toplum içindeki belirli gruplara diğerleriyle aynı hak ve fırsatların tanınmamasıdır.

Sonuç olarak, yoksulluk ve yaşam kalitesi arasındaki ilişki, ekonomik kaynakların yetersizliğinin ötesinde toplumsal, kültürel ve psikolojik boyutları da kapsamaktadır. Yoksulluk, bireylerin maddi yaşamını olduğu kadar toplumsal katılımını, sağlık durumunu ve sosyal bütünleşmesini de olumsuz etkiler. Yoksulluğun azaltılması ve yaşam kalitesinin artırılması, yalnızca ekonomik büyüme ve gelir dağılımı politikaları ile değil, aynı zamanda sosyal dışlanmayı önlemeye yönelik politikalar ve kapsayıcı sosyal hizmetlerle de desteklenmelidir. Yoksulluğun çok boyutlu doğası dikkate alındığında, eğitim, sağlık ve sosyal güvenlik gibi alanlarda kapsamlı önlemler alınması gerekmektedir. Böylece bireylerin yalnızca hayatta kalma değil, yaşam kalitesini yükseltme ve toplumsal katılım sağlama şansı artırılabilir.

KAYNAKLAR

- Açıkgöz, R, Yusufoglu, Ö. Ş. (2012). Türkiye'de yoksulluk olgusu ve toplumsal yansımaları. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 76-117.
- Alpaydın, Y. (2008). Türkiye'de yoksulluk ve eğitim ilişkileri. *İlem Yıllık*, 3(3), 49-64.
- Atkinson, A. B. (2013). *Measuring poverty around the world*. Princeton University Press.
- Aksan, G. (2019). Yoksulluk ve Yoksulluk Kültürünün Toplumsal Görünümleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (27), 9-19.
- Banerjee, A. V, Duflo, E. (2011). *Poor economics: A radical rethinking of the way to fight global poverty*. Public Affairs
- Becker, G. S. (1993). *Human capital: A theoretical and empirical analysis, with special reference to education* (3rd ed.). University of Chicago Press,
- Benzeval M, Bond L, Campbell M, et al. (2014). *How does money influence health?*, Joseph Rowntree Foundation.
- Commissioneuropaea, https://commission.europa.eu/publications/annual-activity-report-2023-eurostat_en, Erişim tarihi 25.12.2025
- Çalışkan, Ş. (2007). Eğitim-işsizlik ve yoksulluk ilişkisi. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 7(13), 284-308.
- Çetin, İ. (2020). Yoksulluk ve yoksulluk göstergeleri: Türkiye ve OECD ülkeleri üzerine bir karşılaştırma. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(2), 510-532.

- Felce, D, Perry, J. (1995). Quality of life: Its definition and measurement. *Research in Developmental Disabilities*, 16(1), 51-74.
- Gazzillo, F. (2023). Toward a more comprehensive understanding of pathogenic beliefs: Theory and clinical implications. *Journal of Contemporary Psychotherapy*, 53(3), 227-234.
- Göksoy Sevinçli, B. (2024). Yoksulluk algısı ile yaşam memnuniyeti arasındaki ilişkiye yönelik bir araştırma: Bitlis örneği. *İdealkent*, 15(42), 816-843. <https://doi.org/10.31198/idealkent.1350888>.
- Hatun, Ş. Yoksulluk ve çocuklar üzerine etkileri. (2002). *Türk Tabipler Birliği*, 1-44.
- Hatun, Ş, Etiler, N, Gönüllü, E. (2003). Yoksulluk ve çocuklar üzerine etkileri. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 251-260.
- ILO. World employment and social outlook: Trends 2020. *International Labour Organization*. <https://www.ilo.org/publications/world-employment-and-social-outlook-trends-2020-0n> Erişim Tarihi: 16.12.2025
- Julius, D, Bawane, J. (2011). Education as a strategy for poverty alleviation in developing countries. *International Journal of Education*, 3(2), 45-56
- Katipoğlu, P, Armağan, G. (2020). Tarımda beşeri ve sosyal sermayenin kırsal kalkınmada önemi. *İzmir İktisat Dergisi*, (35)1, 155-175.
- Keleş, Ş, Keskin, A, Ertek, N. (2018). Kırsal alanda sosyal sermayenin yaşam memnuniyeti üzerine etkisi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Tarım ve Doğa Dergisi* (21), 123-132.
- Ludwig-Mayerhofer, W, Gartner, H, Allmendinger, J. (2006). The allocation of money in couples: The end of inequality? *Zeitschrift für Soziologie*, 35(3), 212-226.
- Lorant, V, Deliège, D, Eaton, W, et al. (2003). Socioeconomic inequalities in depression: A meta-analysis. *American Journal of Epidemiology*, 157(2), 98-112. <https://doi.org/10.1093/aje/kwf182>.
- Mateu, P, Vasquez, E, Zuniga, J, et al. (2020). Happiness and poverty in the very poor peru: Measurement improvements and a consistent relationship. *Journal of the Springer Nature*, 54, 1075-1094.
- Marmot, M. (2005). Social determinants of health inequalities. *The Lancet*, 365(9464), 1099-1104.
- OECD. (2021). *Income inequality and poverty*, <https://www.oecd.org/en/data/indicators/income-inequality.html> Erişim Tarihi: 16.12.2025
- Öner, E. (2011). Yoksullar için sosyal güvenlik: Mikrosigorta. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(35), 202-220.
- Öğütoğulları, E, Akpınar, T. (2020). Türkiye'de sosyal güvenlik sisteminde reform ihtiyacının nedenleri ve yapılan düzenlemeler. *Balkan & Near Eastern Journal of Social Sciences (BNEJSS)*, 6
- Psacharopoulos, G, Patrinos, H. A. (2018). Returns to investment in education: A decennial review of the global literature. *Education Economics*, 26(5), 445-458.
- Sen, A. (1999). *Development as freedom*. Oxford University Press
- Silver, H. (1994). Social exclusion and social solidarity: Three paradigms. *International Labour Review*, 133(5-6), 531-578.
- Sipahi, B. B. (2023). Obezite ve yoksulluk: Türkiye örneği. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (64), 73-79.
- Spicker, P. (2007). *Definitions of poverty: Twelve clusters of meaning*. In *Poverty: An international glossary*, 229-243, Zed Books.
- Standing, G. (2011). *The precariat: The new dangerous class*. London: Bloomsbury Academic.
- Şahin, T. (2009). *Sosyal dışlanma ve yoksulluk ilişkisi* Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Genel Müdürlüğü.
- Şeker, B. D, Akman, E. (2015). Farklı ülkelerden üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi olma ve yaşam doyumları üzerine bir araştırma, *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 106-119.
- TÜİK. (2023). *Gelir ve yaşam koşulları araştırması*. <https://data.tuik.gov.tr> Erişim Tarihi: 15.12.2025
- TÜİK, (2024). <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Yoksulluk-ve-Yasam-Kosullari-Istatistikleri-2024-53714> Erişim Tarihi: 15.12.2025
- Türkoğlu, İ. (2013). Sosyal devlet bağlamında Türkiye'de sosyal yardım ve sosyal güvenlik. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 8(3), 275-305.

- Townsend, P. (1979). Poverty in the United Kingdom: a survey of household resources and standards of living. *Univ of California Press*,
- UNDP. (2015). *The millennium development goals report*. United Nations Development Programme
- UNESCO, (2020). *Global education monitoring report*, <https://unesdoc.unesco.org> Erişim Tarihi: 15.12.2025
- UNICEF, (2020). *The State of the World's Children 2020*, United Nations International Children's Fund.
- Victora, C. G, Adair, L, Fall, C, et al. (2008). Maternal and child undernutrition: consequences for adult health and human capital. *The Lancet*, 371(9609), 340–357.
- WHO, (2022). *World health statistics 2022*, World Health Organization.
- World Bank (2018). *Learning to realize education's promise*, World Development Report 2018. <https://www.worldbank.org>, Erişim Tarihi: 15.12.2025

BÖLÜM 5

ESKİŞEHİR TAPU VE KADASTRO 17.BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜNDEKİ ARŞİV BELGELERİNİN FİZİKSEL KORUMA ÖLÇÜTLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Aylin TEKİN¹

İlksen ALVEROĞLU²

Yasemin ŞEN³

Hicran Hanım HALAÇ⁴

GİRİŞ

Kurum ve kuruluşlar tarafından verilen hizmetler ile tarihsel, hukuki, idari ve çeşitli açılardan bilgi üretimi sürecinde oluşturulan; toplanan, biriktirilen ve saklanan her türlü belge, not, fotoğraf, plan, harita, film, ses ve görüntü kayıtları benzeri belgeler ve malzemeler arşivlik malzeme olarak tanımlanmaktadır (Binark, 1989). Geçmişten günümüze oluşan arşivlik malzemeler, kültürel mirasın zenginleşmesine katkı sağlamakta ve kültürel kimlik ile toplumsal belleğin oluşumunda önemli bir yer tutmaktadır. Arşiv malzemelerine gereken önemin verilmemesi ise ulusal ve uluslararası ölçekte geri dönüşü olmayan kayıplara yol açmaktadır. Nitekim Osmanlı Devleti'nden günümüze intikal eden yaklaşık 150 milyon arşiv belgesinin yalnızca %20-30'unun korunarak günümüze ulaşabilmiş olması, arşivlerin yeterli koruma koşullarına sahip olmamasının somut bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir (Rukancı, 2007). Dolayısıyla bu malzemeler, yalnızca kurumların idari hafızasını değil aynı zamanda toplumların kültürel, sosyal ve tarih-

¹ Kütüphane Daire Başkanı, Eskişehir Teknik Üniversitesi, aylintekin@eskisehir.edu.tr, ORCID iD:0000-0002-7661-4768

² Öğr. Gör., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Avanos Güzel Sanatlar Meslek Yüksekokulu, Mimarlık ve Şehir Planlama Bölümü, ilksenal25@gmail.com, ORCID iD: 0000-0002-3835-4176

³ Arş. Gör., Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyon Meslek Yüksekokulu, Mimarlık ve Şehir Planlama Bölümü, ydemirel@aku.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-2340-4537

⁴ Prof. Dr., Eskişehir Teknik Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü, hhhalac@eskisehir.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-8046-9914

taşımaktadır. Bu kapsamda, insan konforuna odaklı iklimlendirme yaklaşımlarından ziyade, arşiv belgelerinin korunmasına öncelik veren sistemlerin tercih edilmesi gerekmektedir. Ayrıca, sıcaklık ve bağıl nemin birlikte değerlendirilmesine olanak sağlayan sürekli izleme sistemlerinin kurulması, kısa süreli dalgalanmaların tespit edilmesi ve olası risklerin erken aşamada belirlenmesi açısından önemlidir. Bu tür sistemler, arşiv yönetiminde koruyucu önlemlerin bilimsel verilerle desteklenmesine katkı sağlayacaktır.

Gelecekte yapılması planlanan çalışmalar için, ölçüm periyodunun daha uzun bir zaman aralığını kapsayacak şekilde genişletilmesi, mevsimsel değişimlerin etkisinin daha ayrıntılı biçimde ortaya konmasına olanak sağlayacaktır. Bunun yanı sıra, farklı arşiv mekânlarının karşılaştırmalı olarak ele alınması, ulusal ölçekte arşiv ortamlarına ilişkin genel bir değerlendirme yapılmasına katkı sunabilir.

KAYNAKLAR

- Adcock, E. P. (2011). *Kütüphane malzemesinin bakım ve kullanımında IFLA ilkeleri* (Çev. Ş. N. So-mer). İstanbul
- Arşiv Hizmetleri Hakkında Yönetmelik. (2019). *Resmî Gazete* (Sayı: 19816). Erişim tarihi ve adresi: 19.02.2026, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=33899&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>
- ASHRAE. (2017). *ASHRAE handbook: Heating, ventilating, and air-conditioning applications* (Class A environmental conditions). American Society of Heating, Refrigerating and Air-Conditioning Engineers. Erişim tarihi ve adresi: 19.02.2026, https://edufire.ir/storage/Library/exhaust/book/2019_ASHRAE_Handbook_HVAC_Applications_SI.pdf
- Baydar, N. (2001). Kütüphanelerdeki El Yazmalarının Pasif Konservasyonu. *Türk Kütüphaneciliği*, 15(4), 365-377.
- Binark, İ. (1989). *Temel arşivcilik bilgileri ve arşiv mevzuat düzenlemeleri*. Ankara: T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri
- British Standards Institution. (2017). *BS 4971:2017—Conservation and care of archive and library collections*. Erişim tarihi ve adresi: 19.02.2026, <https://knowledge.bsigroup.com/products/conservation-and-care-of-archive-and-library-collections>
- Champa, A. (2008). Care of the collection in University Of Peradeniya Library: Strategic planning for the preventive conservation. *Journal of the University Librarians Association of Sri Lanka*. 12, 1-16. Doi: <https://doi.org/10.4038/JULA.V12I0.326>
- Clements, D. W. G. & Thomas, D. L. (1993). *Arşiv belgelerinin korunması konusunda temel bilgiler*. (Çev. Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü). T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü. Erişim tarihi ve adresi: 15.01.2026, https://www.devletarsivleri.gov.tr/assets/dosyalar/yayinlar/cumhuriyet-arsivi-yayinlar/arsiv_belgelerinin_korunmasi.pdf
- Flieder, F. & Duchein, M. (1976). Mikroorganizmalar ve böcekler tarafından tahrip edilen arşiv belgelerinin dezenfeksiyonu. (Çev. Attila Çetin). *Türk Kütüphaneciliği*, Cilt 25(2), 77-87. (Makalenin orijinali La Gazette des Archives'de 1975'te yayımlandı).
- Gazi, S. (1987). Yazma Eserlerin Bakım ve Tamiri, *Fırat Havzası Yazma Eserler Sempozyumu*, 05-06 Mayıs 1986 Elâzığ, Fırat Üniv. Fırat Havzası Arş. Merkezi, Elâzığ
- International Organization for Standardization.(ISO) (2015). *Information and documentation — Document storage requirements for archive and library materials* (ISO Standardı No. 11799:2015). Erişim tarihi ve adresi: 15.01.2026, <https://www.iso.org/standard/63810.html>
- International Federation of Library Associations and Institutions. (2010). *IFLA principles for the*

- care and handling of library material*. Erişim tarihi ve adresi: 15.01.2026, <https://www.ifla.org/publications/ifla-principles-for-the-care-and-handling-of-library-material/>
- International Organization for Standardization. (2023). *Information and documentation — Boxes, file covers and other enclosures, made from cellulosic materials, for storage of paper and parchment documents* (ISO Standardı No. 16245:2023). Erişim tarihi ve adresi: 19.02.2026, <https://www.iso.org/standard/81258.html>
- Kathpalia, Y. P. (1990). *Arşiv malzemesinin korunması ve restorasyonu*, (Çev.): Nihal Somer, T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Cumhuriyet Arşivi Dairesi Başkanlığı, Yayın No:6, Ankara: Başbakanlık Basımevi
- Kızık, M. N. (2005). *Yazma eserlerin müze ve kütüphanelerde korunma yöntemleri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Yıldız Teknik Üniversitesi Güzel sanatlar Enstitüsü, İstanbul
- Kızık Kiraz, M. N. (2018). Arşiv ve kütüphanelerde nadir eserleri koruma sorunları ve temel öneriler. *Art-Sanat Dergisi*, (9), 161-175. Doi: <https://izlik.org/JA49XA75WG>
- Konuklar, M. (2008). *Kâğıt eserlerin tahribat nedenleri ve kontrolü: milli kütüphane yazma eser koleksiyonu uygulaması*. (Uzmanlık Tezi). T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Kütüphane Başkanlığı, Ankara
- Odabaş, H. (2022). Yazma ve nadir eserlerin yönetiminde yeterlilikler ve yeni yaklaşımlar. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(2), 219-237. Doi: <https://doi.org/10.54558/jiss.1101159>
- Roper, M. (1994). *Koruma ve konservasyon servisinin planlanması, teçhizatlandırılması ve personel istihdamı*. Ankara: Başbakanlık Basımevi
- Rukancı, F. (2007). *Arşiv belgelerimizin uluslararası önemi*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu
- Sucu, M. (2019). *Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivlerinde bulunan koru defterlerinin durum tespiti ve koruma önerileri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü. Ankara
- Sucu, M. & Ünal, M. (2013). *Tapu ve kadastro arşiv belgelerinin restorasyonu ve konservasyonu*. T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Arşiv Dairesi Başkanlığı
- Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü. (2019). *2019/12 Sayılı Arşiv Hizmetleri Genelgesi* (Genelge No. 1806). Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. Erişim tarihi ve adresi: 19.02.2026, <https://www.tkgm.gov.tr/arsiv-db/201912-sayili-arsiv-hizmetleri-genelgesi>
- The National Archives. (t.y.). *Environmental management* [Rehber]. Erişim tarihi ve adresi: 19.02.2026, <https://cdn.nationalarchives.gov.uk/documents/information-management/environmental-management.pdf>
- Türk Standardları Enstitüsü. (2006). *Arşiv mekânlarının düzenlenmesi - Genel kurallar* (TS Standardı No. 13212)
- Uylukçu, S. & Yılmaz Şentürk, E. (2023). Arşiv malzemesinin bozulmasına neden olan etkenler ve koruma yöntemleri. *Arşiv Dünyası*, 10(1), 24-43. Doi: <https://doi.org/10.53474/ad.1275907>
- Yücel, A. & Kantarcıoğlu, S. (1997). *Müzelerdeki eserlerin bozulmasında mikropların rolü: Topkapı Sarayı Müzesi'ndeki bir kısım organik eser ve mekânların mikrobiyoloji yönünden incelenmesi ve ilaçlama deneyleri*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları

BÖLÜM 6

ENSTRÜMAN PERFORMANSINDA SAHNE KAYGISI

Serdar BUDAK¹

GİRİŞ

Performans kaygısı, farklı yaş gruplarında ve çeşitli yetenek düzeylerinde görülebilen, bireyin performans sergilediği durumlarda ortaya çıkan yaygın bir anksiyete türü olarak tanımlanmaktadır (Eğilmez ve ark., 2013). Özellikle bireyin başkaları tarafından izlenmesi ya da değerlendirilmesi söz konusu olduğunda belirginleşen bu kaygı, müzik performansı, spor ve sahne sanatları gibi pek çok alanda gözlenebilmektedir. Performans öncesinde ve sırasında yaşanan yoğun bilişsel değerlendirmeler, fizyolojik uyarılma ve duygusal tepkiler, bireyin performans kalitesi üzerinde belirleyici olabilmektedir. Bu nedenle performans kaygısı davranışsal boyutlarıyla ele alınması gereken çok yönlü bir olgu olarak değerlendirilmektedir (Osborne,2005).

Öğrenme ve performans süreçlerini inceleyen güncel çalışmalar, bireyin başarısının yalnızca bilişsel becerilerle açıklanamayacağını; motivasyon, ilgi, tutum ve kaygı gibi duyuşsal değişkenlerin de belirleyici rol oynadığını göstermektedir (Eccles & Wigfield, 2002). Öğrenme sürecine aktif katılımın problem çözme becerilerini geliştirdiği vurgulanırken, yüksek düzeyde kaygının performans üzerinde sınırlayıcı etkiler yaratabildiği belirtilmektedir. Yoğun kaygı altında bireylerin dikkatlerini sürdürme, sağlıklı karar verme ve kendilerine güven duyma konularında zorlandıkları; ayrıca terleme, kalp atışında hızlanma ve kas gerginliği gibi fizyolojik tepkiler gösterebildikleri ifade edilmektedir (Nikkam & Shetty, 2018). Sanatsal performans bağlamında artan kaygı düzeyi, bireyin uyarılmışlık ve gerilim yaşamasına neden olarak performans kalitesinde düşüşe yol açabilmektedir. Bununla birlikte, yüksek kaygı yalnızca performans kayıplarıyla sınırlı kalmayıp tükenmişlik, depresif belirtiler ve psikolojik iyi oluşta azalma gibi sonuçlarla da ilişkilendirilmektedir (Guyon et al., 2020).

¹ Öğr. Gör. Dr., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Türk Müziği Devlet Konservatuvarı, Türk Halk Oyunları Bölümü, serdarbudak@yyu.edu.tr, ORCID iD: 0009-0006-7556-2499

KAYNAKLAR

- Anderson, P. L., Price, M., Edwards, S. M., Obasaju, M. A., Schmertz, S. K., Zimand, E., & Calamaras, M. R. (2013). Virtual reality exposure therapy for social anxiety disorder: A randomized controlled trial. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 81*(5), 751–760.
- Bissonnette, J., Dubé, F., Provencher, M. D., & Sala, M. T. M. (2016). Evolution of music performance anxiety and quality of performance during virtual reality exposure training. *Virtual Reality, 20*, 71–81.
- Blöte, A. W., Kint, M. J., Miers, A. C., & Westenberg, P. M. (2009). The relation between public speaking anxiety and social anxiety: A review. *Journal of anxiety disorders, 23*(3), 305-313.
- Bommarreddi, P., Valsaraj, B. P., & Shalini, N. (2014). Jacobson's progressive muscle relaxation (JPMR) training to reduce anxiety and depression among people living with HIV. *Nitte University Journal of Health Science, 4*(1), 72–78.
- Coşkun, D. (2025). *Modern çağın sessiz salgınları: Kaygı, stres, depresyon, beslenme, beden, zihin ve hareket: spor bilimlerinde akademik çalışmalar*. Van: Duvar Yayınevi.
- Clark, D. M. (2001). A cognitive model of social phobia. In R. G. Heimberg, M. R. Liebowitz, D. A. Hope, & F. R. Schneier (Eds.), *Social phobia: Diagnosis, assessment, and treatment*. Guilford Press.
- Csikszentmihalyi, M. (1975). Play and intrinsic rewards. *Journal of Humanistic Psychology, 15*(3), 41–63.
- Çırakoğlu, O. C. (2013). Müzik performans kaygısı ve baş etme yöntemleri. *Türk Psikoloji Yazıları, 16*(31), 95–104.
- De Manzano, O., Theorell, T., Harmat, L., & Ullen, F. (2010). The psychophysiology of flow during piano playing. *Emotion, 10*, 301–311.
- Diamond, D. M., Campbell, A. M., Park, C. R., Halonen, J., & Zoladz, P. R. (2007). The temporal dynamics model of emotional memory processing: A synthesis on the neurobiological basis of stress-induced amnesia, flashbulb and traumatic memories, and the Yerkes–Dodson law. *Neural Plasticity, 2007*, 1–33.
- Eccles, J.S. ve Wigfield, A. (2002). Motivational beliefs, values, and goals. *Annual review of psychology, 53*(1), 109–32.
- Eğilmez, H. O. (2012). Music students' views related to the piano examination anxieties and suggestions for coping with students' performance anxiety. *Procedia – Social and Behavioral Sciences, 46*, 2088–2093.
- Eğilmez, H. O., AYTEKİN, N. T. ve DIRİCAN, M. (2013). Coping with the performance anxiety among music education students: A method trial. *Asian Journal of Social Sciences & Humanities, 2*, 165-173.
- Fehm, L., & Schmidt, K. (2006). Performance anxiety in gifted adolescent musicians. *Journal of Anxiety Disorders, 20*(1), 98–109.
- Fullagar, C. J., Knight, P. A., & Sovern, H. S. (2013). Challenge/skill balance, flow, and performance anxiety. *Applied Psychology, 62*, 236–259.
- Guyon, A. J. A. A., Studer, R. K., Hildebrandt, H., Horsch, A., Nater, U. M., & Gomez, P. (2020).
- Guyon, A., Studer, R. K., Hildebrandt, H., Horsch, A., Nater, U. M. ve Gomez, P. (2020). Music performance anxiety from the challenge and threat perspective: psychophysiological and performance outcomes. *BMC psychology, 8*(1), 87. <https://doi.org/10.1186/s4039-020-00448-8>
- Gün Duru, E., Köse, H. S. (2016). Müziksel Ezber Üzerine Nitel Bir Çalışma. *The Journal of Academic Social Science Studies*, Number: 43, 121-131.
- Jacobson, E. (1938). *Progressive relaxation*. University of Chicago Press.
- Kenny, D. T. (2005). A Systematic review of treatments for music performance anxiety. *Anxiety, Stress, and Coping, 18*, 183-208.
- Kenny, D. T. (2006). Music performance anxiety: Origins, phenomenology, assessment and treatment. *Journal of Music Research, 31*, 1–19.
- McGinnis, A. M., & Milling, L. S. (2005). Psychological treatment of musical performance anxiety:

- Current status and future directions. *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*, 42, 357–373.
- Osborne, M. S. ve Kenny, D. T. (2005). Development and validation of a music performance anxiety inventory for gifted adolescent musicians. *Journal of Anxiety Disorders*, 19(7), 725-751.
- Osborne, M. S., & Franklin, J. (2002). Cognitive processes in music performance anxiety. *Australian Journal of Psychology*, 54(2), 86–93.
- Özgür, C. (2016).** Sahne performansında dikkat kaybı, stres ve kaygıya yönelik psikolojik yöntemler. *Konservatoryum*, 4(1), 21–41.
- Parncutt, R., & McPherson, G. E. (2002). *The science and psychology of music performance: Creative strategies for teaching and learning*. Oxford University Press.
- Reitman, A. D. (2001). The effects of coping systematic desensitization on music performance anxiety. *Medical Problems of Performing Artists*, 16(4), 115–125.
- Topoğlu, O. (2013). Sahne heyecanı ve performans kaygısı üzerine yöntemsel yaklaşımlar. *Sanat Eğitimi Dergisi*, 1(2), 45–60.
- Yerkes, R. M., & Dodson, J. D. (1908). The relation of strength of stimulus to rapidity of habit-formation. *Journal of Comparative Neurology and Psychology*, 18, 459–482.
- Yoshie, M., Kudo, K., & Ohtsuki, T. (2008). Effects of psychological stress on state anxiety, electromyographic activity, and arpeggio performance in pianists. *Medical Problems of Performing Artists*, 23, 120–132.

BÖLÜM 7

İŞLETMELERDE TEKNOLOJİK DÖNÜŞÜM EKSENİNDE HİLE TESPİTİ VE ADLİ MUHASEBECİLER

İlker GÜLENCER¹

GİRİŞ

İşletme ekonomik faaliyetlerinin kayıt altına alınması ve denetlenmesi, tarihsel süreçte fiziksel kayıt ortamlarından dijital veri tabanlarına doğru giden radikal bir dönüşüm içindedir. Dünyanın artan verileşme süreciyle birlikte her türlü etkileşimin dijital izler bıraktığı ve verinin benzeri görülmemiş hızla üretildiği yeni bir ekosistem yaratılmıştır (Lycett, 2013). Bu ekosistemin içerisinde muhasebe fonksiyonunun işlevinde önemli paradigma değişimleri görülmektedir. Yirminci yüzyılın ortalarına kadar muhasebe, işletme verilerinin manuel olarak girildiği ve defter tutma olarak adlandırılan statik bir süreç olarak görülürken günümüzde kurumsal kaynak planlaması gibi sistemlerin hâkim olduğu karmaşık bir dijital ağ sürecine evrilmiştir (Jans & ark., 2013). Bu dönüşüm kaçınılmaz bir şekilde, fiziksel evrakların ve bilgilerin tahrif edilmesi olarak görülen hilenin doğasını da değiştirmeye zorlamıştır. Artık hile süreçleri dijital izleri gizleyen ve takibini engelleyen karmaşık kod manipülasyonlarından, sunucuların derinliklerindeki karmaşık satırlara ve siber suçlara uzanmıştır. Hile eylemleri tarihsel süreçten farklı olarak dijital anormallik zırhı altında gerçekleştirilen eylemlere dönüşmüştür (Knetzger ve Muraski, 2007). Bu yeni düzende hile suçlarının tespitinde artık klasik kanıtlar kullanmak yerine, veri tabanlarındaki meta veriler, e-posta başlıkları ve silinmiş dosya parçacıkları gibi yeni kanıt türleri ortaya çıkmıştır (Casey, 2011). Yeni dijitalleşen işletmecilik dünyasında artık sadece muhasebe ve finansal bilgileri sahip olmanın denetçiler ve adli muhasebeciler için hile tespitinde yeterli olamayacağı açıktır.

Hilenin dijitalleşmesi, klasik denetim faaliyetlerinde kullanılan en temel yöntemlerden olan “örnekleme” sürecini de yetersiz kılabilmektedir. Geleneksel de-

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Üniversitesi, Elmadağ Meslek Yüksekokulu, Muhasebe ve Vergi Bölümü, ilker.gulencer@gmail.com, ORCID iD: 0000-0002-4173-8808,

Finansal yılsonlarında yapılan, geriye dönük ve kâğıt üzerindeki teyitlere dayalı denetim artık bilgi kullanıcıları açısından anlamlı olmamaktadır. Bunun yerini, büyük veri ve yapay zekâ modellerinin gücünü kullanan, olay günlüklerini anlık olarak takip edebilen ve hilenin gerçekleştiği anda tespit edilmesini hedefleyen “Sürekli Denetim” anlayışı günün koşullarına daha uygundur. Ancak teknolojik gelişmeler ve yapay zekanın bu derece işin içinde yer alması, adli muhasebecinin zihniyeti de değiştirmeyi zorunlu kılmaktadır. Özellikle hile tespitinde yer alan adli muhasebecilerin bu değişimi kavrayabilmesi ve ayak uydurabilmesi artık bir zorunluluk halini almıştır.

Pearson ve Singleton'ın (2008) da işaret ettiği gibi, geleceğin adli muhasebecisi sadece vergi mevzuatını veya muhasebe standartlarını bilen kişiler olmayacaktır. Hukuki süreçleri bilebilen bir avukatın titizliğine, suç psikolojisini anlayan bir kriminoloğun sezgisine aynı anda sahip olmaları gerekmektedir. Günümüzde ise Adelowotan (2025)'in da belirttiği üzere bu yetkinlikler de artık yeterli olmayacaktır. Adli muhasebeciler yalnızca hile tespiti yapabilen kısıtlı bir uzman değil aynı zamanda yapay zekâ destekli içgörülerle stratejik danışmanlık verebilen bir pozisyona dönüşmektedir. Sonuç olarak, teknolojinin hem suç hem de çözüm aracı olduğu bu dönemde, gerçeği ortaya çıkarmak için bu dijital dönüşüm bir tercih değil bir zorunluluktur. Ayrıca hem uluslararası standart koyucuların hem de ülkelerdeki yerel düzenleyici kuruluşların bu süreçle ilgili standartları ivedilikle belirlemeleri, üniversitelerin akademik eğitimlerinin günün şartlarına göre veri bilimi ve yapay zekayı da içerecek şekilde müfredatlarını yenilmeleri ve sertifika ya da belirli unvan veren sınavların da son gelişmeleri ölçecek şekilde güncellenmeleri elzemdir.

KAYNAKLAR

- Adelowotan, M. O. (2025). *Artificial intelligence in accounting, auditing and finance: A Guide for Implementation and Use*. Springer.
- Akinbowale, O. E., Klingelhöfer, H. E. ve Zerihun, M. F. (2020). An innovative approach in combating economic crime using forensic accounting techniques. *Journal of Financial Crime*, 27(4), 1253-1271. <https://doi.org/10.1108/JFC-04-2020-0053>
- Alzola, M. (2017). Beware of the watchdog: Rethinking the normative justification of gatekeeper liability. *Journal Of Business Ethics*, 140(4), 705-721. <https://doi.org/10.1007/s10551-017-3460-3>
- Appelbaum, D. & Nehmer, R. A. (2020). Auditing cloud-based blockchain accounting systems. *Journal Of Information Systems*, 34(2), 5-21. <https://doi.org/https://doi.org/10.2308/isys-52660>
- Association of Certified Fraud Examiners (ACFE). (2024). *Occupational fraud 2024: A report to the nations*. ACFE. <https://www.acfe.com/report-to-the-nations/2024/>
- Bao, Y., Ke, B., Li, B., Yu, Y. J. & Zhang, J. (2020). Detecting accounting fraud in publicly traded US firms using a machine learning approach. *Journal Of Accounting Research*, 58(1), 199-235. <https://doi.org/10.1111/1475-679X.12292>
- Bologna, J. & Lindquist, R. J. (1995). *Fraud auditing and forensic accounting: new tools and techniques*. Wiley.

- Carslaw, C. A. (1988). Anomalies in income numbers: Evidence of goal oriented behavior. *Accounting Review*, 321-327.
- Casey, E. (2011). *Digital evidence and computer crime: Forensic science, computers, and the internet*. Academic press.
- Coakley, J. R. & Brown, C. E. (2000). Artificial neural networks in accounting and finance: modeling issues. *International Journal of Intelligent Systems in Accounting, Finance and Management*, 9(2), 119-144.
- Cressey, D. R. (1953). Other people's money; a study of the social psychology of embezzlement.
- Crowe, H. (2011). *Why the fraud triangle is no longer enough*. Horwath, Crowe LLP.
- Çeliker, F. & Aygün, M. (2018). Adli muhasebe ve ilgili tarafların algı düzeyleri: van örneği. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(6), 151-166.
- Digabriele, J. A. (2008). An empirical investigation of the relevant skills of forensic accountants. *Journal Of Education For Business*, 83(6), 331-338. <https://doi.org/10.3200/JOEB.83.6.331-338>
- Doğan, S. & Kayakıran, D. (2017). İşletmelerde hile denetiminin önemi. *Maliye ve Finans Yazıları*, (108), 167-187. <https://doi.org/10.33203/mfy.331610>
- Durtschi, C., Hillison, W. & Pacini, C. (2004). The effective use of Benford's law to assist in detecting fraud in accounting data. *Journal of Forensic Accounting*, 5(1), 17-34.
- Earley, C. E. (2015). Data analytics in auditing: Opportunities and challenges. *Business Horizons*, 58(5), 493-500. <https://doi.org/10.1016/j.bushor.2015.05.002>
- Eubanks, V. (2018). *Automating inequality: How high-tech tools profile, police, and punish the poor*. Macmillan+ ORM.
- Gandomi, A. & Haider, M. (2015). Beyond the hype: Big data concepts, methods, and analytics. *International Journal Of Information Management*, 35(2), 137-144. <https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2014.10.007>
- Gray, D. (2008). Forensic accounting and auditing: Compared and contrasted to traditional accounting and auditing. *American Journal Of Business Education*, 1(2), 115-126. <https://doi.org/10.19030/ajbe.v1i2.4644>
- Guo, H. & Tang, Z. (2025). Artificial Intelligence in Forensic Accounting: A Literature Review. *Journal of Accounting and Finance*, 25(3), 99. <https://doi.org/0.33423/jaf.v25i3.7380>
- Hossain, M. Z. (2023). Emerging trends in forensic accounting: Data analytics, cyber forensic accounting, cryptocurrencies, and blockchain technology for fraud investigation and prevention. *Cyber Forensic Accounting, Cryptocurrencies, and Blockchain Technology for Fraud Investigation and Prevention* (May 16, 2023).
- Issa, H., Sun, T. & Vasarhelyi, M. A. (2016). Research ideas for artificial intelligence in auditing: The formalization of audit and workforce supplementation. *Journal of Emerging Technologies in Accounting*, 13(2), 1-20. <https://doi.org/10.2308/jeta-10511>
- Jans, M., Alles, M. & Vasarhelyi, M. (2013). The case for process mining in auditing: Sources of value added and areas of application. *International Journal of Accounting Information Systems*, 14(1), 1-20. <https://doi.org/10.1016/j.accinf.2012.06.015>
- Jo, H., Hsu, A., Llanos-Popolizio, R. & Vergara-Vega, J. (2021). Corporate governance and financial fraud of Wirecard. *European Journal of Business and Management Research*, 6(2), 96-106. <https://doi.org/10.24018/ejbmr.2021.6.2.784>
- Johnson, R. E., Silverman, S. B., Shyamsunder, A., Swee, H.-Y., Rodopman, O. B., Cho, E. & Bauer, J. (2010). Acting superior but actually inferior?: Correlates and consequences of workplace arrogance. *Human Performance*, 23(5), 403-427. <https://doi.org/10.1080/08959285.2010.515279>
- Kagias, P., Cheliatsidou, A., Garefalakis, A., Azibi, J. & Sariannidis, N. (2022). The fraud triangle—an alternative approach. *Journal of Financial Crime*, 29(3), 908-924. <https://doi.org/10.1108/JFC-07-2021-0159>
- Kaisler, S., Armour, F., Espinosa, J. A. & Money, W. (2013). Big data: Issues and challenges moving forward. *2013 46th Hawaii international conference on system sciences*
- Kazan, G. (2021). Hile üçgeni, hile elması ve hile beşgeni: Hile eylemlerinin nedenlerine ilişkin teorilere kavramsal bakış. *Muhasebe ve Denetim Bakışı*, 20(62), 245-258.

- Knetzger, M. & Muraski, J. (2007). *Investigating high-tech crime*. Prentice-Hall, Inc.
- Kogan, A., Alles, M. G., Vasarhelyi, M. A. & Wu, J. (2014). Design and evaluation of a continuous data level auditing system. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 33(4), 221-245. <https://doi.org/10.2308/ajpt-50844>
- Kokina, J. & Davenport, T. H. (2017). The emergence of artificial intelligence: How automation is changing auditing. *Journal Of Emerging Technologies In Accounting*, 14(1), 115-122. <https://doi.org/10.2308/jeta-51730>
- Kramer, B., Seda, M. & Bobashev, G. (2017). Current opinions on forensic accounting education. *Accounting Research Journal*, 30(3), 249-264. <https://doi.org/10.1108/ARJ-06-2015-0082>
- Küçükkocaoğlu, G., Benli, Y. K. & Küçüksözen, C. (2007). Finansal bilgi manipülasyonunun tespitinde yapay sinir ağı modelinin kullanımı. *İMKB Dergisi*, 9(36), 1-30.
- Lycett, M. (2013). 'Datafication': Making sense of (big) data in a complex world. In (Vol. 22, pp. 381-386): Taylor & Francis.
- Malladhi, A. (2023). Artificial intelligence and machine learning in forensic accounting. *International Journal of Computer Science and Engineering*, 10(7), 6-20. <https://doi.org/10.26438/ijcse/v11i7.620>
- Martin, K. (2019). Ethical implications and accountability of algorithms. *Journal of business ethics*, 835-850. <https://doi.org/10.1007/s10551-018-3921-3>
- Mazumder, M. M. M. (2011). Forensic accounting—An investigative approach of accounting. Available at SSRN 1864346. <https://doi.org/10.2139/ssrn.1864346>
- Meservy, R. D., Romney, M. & Zimbelman, M. F. (2006). Certified fraud examiners: A survey of their training, experience and curriculum recommendations. *Journal of Forensic Accounting*, 7(1), 163-184.
- Munoko, I., Brown-Liburd, H. L. & Vasarhelyi, M. (2020). The ethical implications of using artificial intelligence in auditing. *Journal Of Business Ethics*, 209-234. <https://doi.org/10.1007/s10551-019-04407-1>
- Nakamoto, S. (2008). Bitcoin: A peer-to-peer electronic cash system.
- Naynar, N. R., Ram, A. J. & Maroun, W. (2018). Expectation gap between preparers and stakeholders in integrated reporting. *Meditari Accountancy Research*, 26(2), 241-262. <https://doi.org/10.1108/MEDAR-12-2017-0249>
- Nigrini, M. J. (1996). A taxpayer compliance application of Benford's law. *The Journal of the American Taxation Association*, 18(1), 72
- Nigrini, M. J. (2012). *Benford's Law: Applications for forensic accounting, auditing, and fraud detection*. John Wiley & Sons.
- Nigrini, M. J. (2019). The patterns of the numbers used in occupational fraud schemes. *Managerial Auditing Journal*, 34(5), 606-626. <https://doi.org/10.1108/MAJ-11-2017-1717>
- Özçetin, N. (2025). Yapay zekâ destekli adli muhasebe uygulamaları: Kavramsal bir çerçeve. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 34 (Uygarlığın Dönüşümü: Yapay Zekâ), 192-214. <https://doi.org/10.35379/cusosbil.1687013>
- Özkuş, F. U. & Pektekin, P. (2009). Muhasebe yolsuzluklarının tespitinde adli muhasebecinin rolü ve veri madenciliği tekniklerinin kullanılması. *Muhasebe Bilim Dünyası*, 11(4).
- Pan, G. & Seow, P.-S. (2016). Preparing accounting graduates for digital revolution: A critical review of information technology competencies and skills development. *Journal Of Education For Business*, 91(3), 166-175. <https://doi.org/10.1080/08832323.2016.1145622>
- Pearson, A. W., Carr, J. C. & Shaw, J. C. (2008). Toward a theory of familiness: A social capital perspective. *Entrepreneurship theory and practice*, 32(6), 949-969. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6520.2008.00265.x>
- Pearson, T. A. & Singleton, T. W. (2008). Fraud and forensic accounting in the digital environment. *Issues In Accounting Education*, 23(4), 545-559. <https://doi.org/10.2308/iace.2008.23.4.545>
- Prosch, M., Cavoukian, A. & David, J. (2010). *Privacy by design*. Unpublished working paper. The University of Arizona.
- Ramamoorti, S. (2008). The psychology and sociology of fraud: Integrating the behavioral sciences

- component into fraud and forensic accounting curricula. *Issues In Accounting Education*, 23(4), 521-533. <https://doi.org/10.2308/iace.2008.23.4.521>
- Rezaee, Z., Crumbley, D. L. & Elmore, R. C. (2004). Forensic accounting education: A survey of academicians and practitioners. *Advances In Accounting Education*. [https://doi.org/10.1016/S1085-4622\(04\)06010-9](https://doi.org/10.1016/S1085-4622(04)06010-9)
- Silverman, S., Shyamsunder, A. & Johnson, R. (2007). Arrogance: A formula for failure. *22nd Annual Society for Industrial and Organizational Psychology Conference*, New York, NY,
- Singleton, T. & Singleton, A. J. (2010). *Fraud auditing and forensic accounting* (Vol. 11). Wiley Online Library.
- Terzi, S. & Şen, İ. K. (2015). Adli muhasebede hilelerin tespitinde yapay sınır ağı modelinin kullanımı. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi* (14). 478-490. <https://doi.org/10.18092/ijias.86151>
- Throckmorton, C. S., Mayew, W. J., Venkatachalam, M. & Collins, L. M. (2015). Financial fraud detection using vocal, linguistic and financial cues. *Decision Support Systems*, 74, 78-87. <https://doi.org/10.1016/j.dss.2015.04.006>
- Tsiligiris, V. & Bowyer, D. (2021). Exploring the impact of 4IR on skills and personal qualities for future accountants: a proposed conceptual framework for university accounting education. *Accounting Education*, 30(6), 621-649. <https://doi.org/10.1080/09639284.2021.1938616>
- Volonino, L., Anzaldúa, R. & Godwin, J. (2006). *Computer Forensics: Principles and Practices (Prentice Hall Security Series)*. Prentice-Hall, Inc.
- Wells, J. T. (2003). The fraud examiners. *Journal of Accountancy*, 196(4), 76.
- Wolfe, D. T. & Hermanson, D. R. (2004). The fraud diamond: Considering the four elements of fraud.
- Yermack, D. (2017). Corporate governance and blockchains. *Review of Finance*, 21(1), 7-31. <https://doi.org/10.1093/rof/rfw074>

BÖLÜM 8

BÜTÜNCÜL SOSYAL HİZMET BAKIŞIYLA YAS VE YAS DANIŞMANLIĞI

Gizem Su BEKTAŞ¹
Gülsüm ÇAMUR²

Yakınlarınızdan biri öldüğünde, dünyanız değişir. Yas tutarsınız; kayıptan dolayı keder ve üzüntü duyarsınız. Uyuşmuş, şok olmuş ve korkmuş hissedebilirsiniz. Hâlâ hayatta olduğunuz için suçluluk duyabilirsiniz. Hatta sizi terk ettiği için sevdiğiniz kişiye kızgın bile hissedebilirsiniz. Tüm bu duygular normaldir. Nasıl hissetmeniz gerektiği konusunda hiçbir kural yoktur. Yas tutmanın doğru ya da yanlış bir yolu yoktur.

GİRİŞ

Bireyler, değer verdikleri kişileri ya da nesnelere kaybettikten sonra yas sürecine girebilirler. Yas, bireyden bireye farklı tepkiler sonucu ortaya çıkmaktadır. Farklı yaş grupları, farklı sosyo-ekonomik kültürler yas süreçlerini etkiler. Kayıpların ani ya da travmatik olması yas sürecinin patolojik olmasına neden olabilir. Volkan (2010)'ın da işaret ettiği gibi her kayıp, her kişide kaçınılmaz olarak bir yas süreci ortaya çıkartır, daha önceki kayıpları tekrar canlandırır ve eğer yası gerektiğince tutulursa, değişime ve büyümeye aracılık edebilir. Burada önemli olan kayıp ile oluşan “sürecin” inişli/çıkışlı bir yol olduğu ve artık “yaşama/olaylara/durumlara/insana” ve değişime/büyümeye/farklı bakabilmeye neden olduğudur. Yas ve kayıp bir denklem olarak şematize edildiğinde içerisinde pek çok değişkenin olduğu akılda tutulmalıdır. Yas; birini ölüm nedeniyle kaybetme *deneyimi* (diğer kayıpları da içerebilir), yas tutma; yakınına kaybeden kişinin ölüm veya kayba uyum sağlamak ve alışmak için geçirdiği *süreç*; yas süreci; bireyin yeni duruma uyum sağlamayı öğrenirken hissettiği *kayıp duygusu* olarak ele alınır.

¹ Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Öğrencisi, gizemsubek12345@gmail.com, ORCID iD: 0009-0003-0406-2671,

² Prof. Dr., Onokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Hizmet Bölümü, gcduyan@gmail.com, ORCID iD:0000-0001-5116-2462,

Sosyal hizmet insanları sosyal bir bağlam içinde incelemeye, varoluşun temel ve varoluşsal yönlerini vurgulamaya yönelik ortak bir ilgiye sahiptir. Yas gibi komplike bir olguya yaklaşım bütüncül ekolojik sosyal hizmet perspektifinden olmalıdır.

KAYNAKLAR

- Akkoyun, A. Z. (2022). Göçmen Uygur Türklerinin yas süreci. *Pamukkale Tıp Dergisi*, 15(4), 868–876
- Akyıldız, D. (2019). Yas tepkilerinin algılanan eş desteği, duygusal baskılama ve duygusal tepkisellik ile ilişkilerinin incelenmesi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Maltepe Üniversitesi, İstanbul
- Apaydın, S., Aslan, H., Efe, İ. A., Külahçıoğlu, E., Kurşuncu, M. A., Şahbudak, S. B., ... Mavili, A. (2020). *Yas danışmanlığı*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Atak, M., & Atak, Z. (2022). Yakın ölümünün birey üzerindeki psikolojik etkileri. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1913–1927
- Balcı, B. B., & Korkmaz, L. (2020). Yas sürecine ilişkin sosyal temsiller üzerine niteliksel bir çalışma. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 8(16), 95-111
- Bildik, T. (2013). Ölüm, kayıp, yas ve patolojik yas. *Ege Tıp Dergisi*, 52(4), 223-229
- Bonanno, G. A. (2004). Loss, trauma, and human resilience: Have we underestimated the human capacity to thrive after extremely aversive events? *American Psychologist*, 59, 20–28
- Bonanno, G. A., & Kaltman, S. (2001). The varieties of grief experience. *Clinical Psychology Review*, 21(5), 705–734
- Bowlby, J. (1977). The making and breaking of affectional bonds: I. some principles of psychotherapy. *The British Journal of Psychiatry*, 130, 421–431
- Carmassi, C., Amatori, G., Cappelli, A., Brosio, E., Chauvel, H., Dell'osso, L., & Bui, E. (2023). Lutto: Dalla reazione fisiologica al disturbo da lutto prolungato [Grief: From The Physiological Reaction To The Psychopathology]. *Rivista Di Psichiatria*, 58(4), 154–159. <https://doi.org/10.1708/4064.40477>
- Currier, JM, Neimeyer, RA & Berman, JS (2008). Yas tutan kişiler için psikoterapötik müdahalelerin etkinliği: Kapsamlı bir nicel inceleme. *Psikolojik Bülten*, 134(5). <https://doi.org/10.1037/0033-2909.134.5.648>
- Çelik, H. (2017). Psikoterapide yeni soluk: Öyküsel terapi. *E-Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 34–50
- Çelik, H., & Aydoğdu, B. N. (2018). Duygu odaklı terapi: psikoterapide yeni bir yaklaşım. *E-Kafkas Journal Of Educational Research*, 5(2), 50–68
- Çolak, G. V., & Hocaoğlu, Ç. (2021). Kayıp ve yas: bir gözden geçirme. *Cyprus Turkish Journal Of Psychiatry & Psychology*, 3(1), 56–62
- Devan, G. S. (1993). Management of grief. *Singapore Medical Journal*, 34(5), 445–448
- Gökçe, G., Yıldırım, C., & Başçılılar, M. (2022). Covid-19 pandemisi gölgesindeki salgın: Yas. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 227-244
- Greenberg, L. S., & Safran, J. D. (1989). Emotion in psychotherapy. *American Psychologist*, 44(1), 19–29
- Hayes, S. C., Strosahl, K., Wilson, K. G., Bissett, R. T., Pistorello, J., Et Al. (2004). Measuring experiential avoidance: A preliminary test of a working model. *Psychological Record*, 54(4), 553–578
- Horowitz, MJ, Siegel, B., Holen, A., Bonanno, GA, Milbrath, C., & Stinson, CH (2003). Karmaşık yas bozukluğu için tanı kriterleri. *Focus*, 1(3), 290-298
- İzci, F., & Ünveren, G. (2017). Travma Sonrası stres bozukluğunda bilişsel davranışçı terapi ve emdr. *Bilişsel Davranışçı Psikoterapi ve Araştırmalar Dergisi*, 6(1), 31–38
- Kahraman, S. (2021). *Yas süreçleri ve kişilik*. Adıyaman: İKSAD Yayınevi
- Kaya, M. E., & Kumova, F. (2024). Yakın kaybında yas sürecinin başa çıkma ve bilişsel çarpıtmalar bağlamında incelenmesi. *Akademik Hassasiyetler*, 11(24), 425-433

- Koç, M., Çolak, T. S., & Düşünceli, B. (2012). Söylenme zamanı ve şekline göre travmaya verilen bilişsel, duyuşsal ve davranışsal tepkiler (7-12 Yaş). *İlköğretim Online*, 11(1), 75-84
- Kubler-Ross, E., & Kbler-Ross, E. (1969). *On death and dying* (Vol. 1). New York: Macmillan
- Maraş, A. (2014). Komplike yas: Derleme ve vaka çalışması. *AYNA Klinik Psikoloji Dergisi*, 41-59
- Menekli, T. (2014). Hemşirelerin ölüm algısının ve etkileyen faktörlerin incelenmesi. *Journal Of Anatolia Nursing And Health Sciences*, 17(4), 222-229
- Neimeyer, RA (2015). *Yas terapisi teknikleri: Yas tutanlara danışmanlık için yaratıcı uygulamalar*. Routledge. <https://www.amazon.com/dp/1138905933/> (Erişim Tarihi: 28.02.2026)
- Özcan, N. A., & Kaya, M. (2019). Travmatik Yas Sorununda Aile Dayanıklılığı Programı'nın kadınların travma sonrası stres, yas ve aile dayanıklılığı düzeylerine etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 121-138
- Parkes, C. M., & Prigerson, H. G. (2013). *Bereavement: Studies of grief in adult life* (4th Ed.). Routledge. <https://Doi.Org/10.4324/9781315829753>
- Pop-Jordanova, N. (2021). Grief: Aetiology, Symptoms and management. *Prilozi*, 42(2), 9-18. <https://Doi.Org/10.2478/Prilozi-2021-0014>
- Rando, T. A. (1993). The increasing prevalence of complicated mourning: The onslaught is just beginning. *OMEGA-Journal of Death and Dying*, 26(1), 43-59
- Shapiro F. (1999). Eye Movement Desensitization and Reprocessing (EMDR) and the anxiety disorders: clinical and research implications of an integrated psychotherapy treatment. *J Anxiety Disord* 1999 Jan-Apr;13(1-2):35-67. doi: 10.1016/s0887-6185(98)00038-3. *Erratum in: J Anxiety Disord* 1999 Nov-Dec;13(6):621. PMID: 10225500
- Sezer, S., & Saya, P. (2009). Gelişimsel açıdan ölüm kavramı. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 151-165
- Sezgin, U., Yüksel, Ş., Topçu, Z., & Dişçigil, A. G. (2004). Ne zaman travmatik yas tanısı konur? Ne zaman tedavi başlar? *Klinik Psikiyatri*, 167-175
- Şener, Ö., & Açar, M. Y. (2023). Kayıp yaşayan bireylerde kaybı kabullenme ve travma sonrası büyüme arasındaki ilişkide psikolojik dayanıklılığın aracı rolü. *Uluslararası Psiko-Sosyal Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 121-138
- Tarım, B. (2019). Yas yaşantısında travma sonrası büyüme (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), *Ordu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Ordu
- Worden, J. W. (2008). *Grief counseling and grief therapy* (4th Ed.). Springer
- Volkan, V. D. (2010) Gidenin ardından. İstanbul: Oa Yayınları
- Yavuz, KF (2015). Kabul ve kararlılık terapisi (ACT): Genel bir bakış. *Türkiye Klinikleri Psikiyatri Özel Konular Dergisi*, 8(2), 21-27
- Yalom, I. D. (2021). *Güneşe bakmak: Ölümle yüzleşmek*. İstanbul: Pegasus Yayınları
- Yelboğa, N., (2023). Kahramanmaraş depremi özelinde travmatik yas ve sosyal hizmetin yas danışmanlığı müdahalesi, *Uluslararası Toplumsal Bilimler Dergisi*, 7/1 97-121. <http://Dx.Doı.Org/10.30830/Tobider.Sayı.13.6>
- Zeitlin, S. V. (2001). Grief and bereavement. *Primary Care*, 28(2), 415-425. [https://Doi.Org/10.1016/S0095-4543\(05\)70031-2](https://Doi.Org/10.1016/S0095-4543(05)70031-2)

BÖLÜM 9

SİVİL TOPLUM GELENEĞİNİN DEMOKRASİNİN İŞLERLİĞİNDEKİ ROLÜ

Fatma OKUR ÇAKICI¹
Ali YILDIRIM²

GİRİŞ

Demokrasi ve sivil toplum kavramları, modern siyaset teorisinin ve pratiğinin merkezinde yer alan, birbirini tamamlayan ve dönüştüren iki temel olgudur. Tarihsel süreç içerisinde, devletin mutlak otoritesinin sınırlandırılması ve bireysel özgürlüklerin güvence altına alınması arayışında sivil toplum, demokrasinin vazgeçilmez bir unsuru olarak kabul edilmiştir.

Sivil toplum, en genel anlamıyla devletin ve ailenin dışında kalan, özerk, gönüllü ve çoğulcu bir örgütlenme alanı olarak tanımlanmaktadır (Aslan, 2010, s. 357). Bu alan, bireylerin ve grupların devlet otoritesinden bağımsız olarak kendi çıkarlarını, değerlerini ve kimliklerini ifade edebildikleri, müzakere ettikleri ve ortak eylemde buldukları bir zemindir. Sivil toplumun varlığı, devlet iktidarının keyfi kullanımını denetleyen ve sınırlayan bir mekanizma işlevi görmesi bakımından demokratik rejimlerin sağlığı için hayati önem taşımaktadır (Gümüş, 2014, s. 530-531).

Sivil toplum ve demokrasi arasındaki ilişki, özellikle 20. yüzyılın son çeyreğinde yaşanan küresel siyasi dönüşümlerle birlikte yeniden ve güçlü bir biçimde gündeme gelmiştir. Doğu Avrupa ve Latin Amerika'daki otoriter rejimlerin çöküşü ve demokratikleşme dalgaları, sivil toplumu “devlete karşı toplum” paradigması içinde bir direniş ve özgürleşme alanı olarak öne çıkarmıştır (Cohen & Arato, 2013, s. vii). Bu süreçte sivil toplum, sadece bir muhalefet alanı değil, aynı za-

¹ Doç. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, fatmaokur80@hotmail.com, ORCID iD: 000-0003-3708-399X

² Doç. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü aliyildirim@kmu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-1400-8121

mesi, sadece otoriter rejimlerden çıkışta değil, yerleşik demokrasilerin derinleşmesinde de temel bir gereklilik olarak görülmektedir.

Türkiye gibi ülkelerde sivil toplumun gelişimi, tarihsel miras ve siyasal kültürün etkisiyle kendine özgü zorluklar barındırmaktadır. Ancak demokrasinin sadece sandıktan ibaret olmadığı, bir yaşam biçimi ve katılım süreci olduğu gerçeği, güçlü ve özerk bir sivil topluma olan ihtiyacı her zamankinden daha fazla hissettirmektedir. Geleceğin demokrasileri, devletin gücü ile sivil toplumun dinamizmi arasında sağlıklı, özerk ve iş birliğine dayalı bir dengenin kurulmasına bağlı olduğunu göstermektedir.

KAYNAKLAR

- Aslan, S. (2010). Sivil toplum ve demokrasi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(2), 357-374.
- Bayhan, V. (2002). Demokrasi ve sivil toplum örgütlerinin engelleri: Patronaj ve nepotizm. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(1), 1-13.
- Belloni, R. (2008). *Civil society in war-to-democracy transitions*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Blaney, D. L., & Pasha, M. K. (1993). Civil society and democracy in the Third World: Ambiguities and historical possibilities. *Studies in Comparative International Development*, 28(1), 3-24.
- Choi, S.-W., & James, P. (2025). Civil society and democracy. *Social Science Quarterly*, 106, 1-9.
- Cohen, J. L., & Arato, A. (2013). *Sivil toplum ve siyasal teori*. (Ed. A. A. Akdoğan, Çev. U. Bayraktar, B. Yılmaz, A. Zengin, B. Kurt). Ankara: Efil Yayınevi.
- Çaha, Ö. (1998). Türkiye'de sivil toplumun sorunları. *Liberal Düşünce Dergisi*, 3(10-11), 22-37.
- Doğan, İ. (2002). *Özgürlükçü ve totaliter düşünce geleneğinde sivil toplum*. İstanbul: Alfa Yayınları, İstanbul.
- Field, J. (2008). *Sosyal sermaye*. (çev. B. Bilgen ve B.Şen). İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Göneç Akpınar, A. (2001). *Sivil toplum düşünsel temelleri ve Türkiye perspektifi*. Elektronik kitap (altkitap, www.altkitap.com).
- Gümüş, A. T. (2014). Demokrasilerde sivil toplum ve devlet-sivil toplum ilişkisinde karşılaşılabilecek sorunlar. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 18(3-4), 529-565.
- Hewlett, N. (2005). *Democracy in modern France*, New York: Continuum International Publishing Group.
- Ishkhanian, A. (2007). Democracy promotion and civil society. In M. Albrow, M. Glasius, H. K. Anheier, & M. Kaldor (Eds.), *Global Civil Society 2007/8: Communicative Power and Democracy* (pp. 58-85). London: SAGE Publications.
- Kaldık, B. (2018). Demokrasi olgusu bağlamında devlet ve sivil toplum ilişkisi. *Journal of Social And Humanities Sciences Research*, 5(26), 2538-2546.
- Karataş, M. V. (2022). Sosyal sermaye sivil toplum ve demokrasi ilişkisi. *Mesopotamia: Journal of Interdisciplinary Studies*, 2(2), 69-78.
- Keane, J. (1993). *Despotizm ve demokrasi: Sivil toplum ile devlet arasındaki ayrımın kökenleri ve gelişimi 1750-1850*, Sivil Toplum ve Devlet, (Der. John Keane), (Çev. Levent Köker), Ayrıntı Yayını, İstanbul.
- Levine, N. (2012). *Marx's discourse with Hegel*. New York: Palgrave Macmillan Publishing.
- Mardin, Ş. (2003). Türkiye'de toplum ve siyaset: Makaleler 1. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Oktay, E., & Pekküçükşen, Ş. (2009). Yerel yönetimlerin demokratikleşmesinin bir aracı olarak sivil toplum kuruluşları -Türkiye için kısa bir değerlendirme. *KMU İİBF Dergisi*, 11(16), 172-186.
- Putnam, R. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. New York: Simon & Schuster.

- Sarıbay, A. Y. (1995). *Postmodernite, sivil toplum ve İslam*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Schechter, D. (1990). Two views of the revolution: Gramsci and Sorel, 1916–1920. *History of European Ideas*, 12(5), 637–653.
- Şahin, O., & Akboğa, S. (2019). Türkiye’de devlet-sivil toplum kuruluşları ilişkisi ve sivil toplum kuruluşlarına katılım. *Uluslararası Siyaset Bilimi ve Kentsel Araştırmalar Dergisi*, 7(2), 405-427.
- Topçuoğlu, E. (2023). ‘Sivil’ ve ‘demokratik’ bir sivil toplum nasıl mümkün olabilir? *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 97-119.
- Turhan, K. (2010). *Sivil Casus*. İstanbul: Asya Şafak Yayınları.
- Uluç, A. V. (2013). Türkiye’de sivil toplum ve demokrasi ilişkisi. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 14(1), 399-418.
- Yıldız, Ö. (2004). Sivil Toplum, Demokrasi ve Çoğulculuk, *Sivil Toplum*, 2 (5), ss. 85-92.
- Zariç, S. (2018). Demokratikleşme açısından sivil toplum ve Osmanlı’dan Türkiye Cumhuriyeti’ne konumu. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (31), 304-314.

BÖLÜM 10

TÜRK AİLE YAPISININ TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ BAĞLAMINDA ANALİZİ

Asiye GÖLPEK KARABABA¹

GİRİŞ

Küresel dünyada, farklı ülkelerde, farklı bölgelerde, farklı sosyo-ekonomik gruplarda ve farklı kültürlerde genellikle kadınların geleneksel rolleri, ülkelere, bölgelere, aile yapısına ve ekonomik koşullara göre büyük değişiklik göstermektedir. Örneğin, Orta Doğu ve Güney Asya kültürlerinde aile ve ev içi sorumlulukların çoğunlukla kadına yüklenmesi ve toplumsal cinsiyet normlarının daha belirgin olması nedeniyle kadınların kamusal hayata katılımı geleneksel olarak daha sınırlı tutulmuştur (The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization [UNESCO], 2020, The United Nations Children's Fund [UNICEF], 2019). Doğu Asya ülkeleri olan Çin, Japonya ve Kore toplumlarında kadın, itaatkâr ve uyumlu olan, ailesine hizmet eden, kayınvalidesine saygılı olan, ev işlerini yapan ve çocuğun bakımını üstlenen konumda bulunmaktadır. Avrupada kadın, hem ev işi hem üretimde bulunmakta, çiftçilik, tekstil işleri gibi üretim yapmaktadır. Afrika toplumlarında kadın, çoğu bölgede hem ev içi hem de tarımsal üretimde aktif olarak yer alan ve çocuk yetiştirme sosyal rolü verilen konumdadır (United Nations Population Fund [UNFPA], 2021; Saloshni ve Nithiseelan, 2022). Türkiye'de ise, hem çok geleneksel, hem de oldukça modern yaşam biçimleri olan aile yapısı bulunmakta, bu da kadının rollerini farklılaştırmaktadır (Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK], 2021).

Bu araştırmanın amacı, Türk aile yapısının toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında analizini yapmaktır. Bu çerçevede, Türk aile yapısında kadınların geleneksel rollerini, aile içindeki konumunu, aile içi iş yükünün ve ev içi bakım faaliyetlerinin cinsiyete dayalı dağılımı incelenmiştir. Araştırma, giriş dahil dört bölümden

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, asiye.golpek@hku.edu.tr,
ORCID iD: 0000-0002-6063-6647

sorumluluğunda görülmesi, geleneksel rollerin kökleşmesinden kaynaklanmaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili olarak hem kamu spotu şeklinde toplumsal cinsiyet eşitliği mesajları verilebilir, hem de eğitim kurumlarında eğitimler verilebilir. Özellikle eğitim kurumlarında, toplumsal cinsiyet eşitliği derslerinin verilmesi, yeni nesilin eşitlikçi bir bakış açısına sahip olmasını sağlayabilir.

Aile dostu iş yerlerinin olması bir başka sosyal politika önerisi olabilir. İş yerlerinde, ailevi sorumlulukları olan kadınların istihdam edilebilmesi için örneğin, çocuk bakımının yanı sıra yaşlı bakımına yönelik esneklikler sağlanabilir. Bakıma muhtaç aile üyesi olan çalışanlara iş yerlerinin destek verebilmesini sağlayacak işverenlere yönelik teşvikler oluşturulabilir, kurumsal politikalar geliştirilebilir.

Kamu tarafından desteklenen sosyal yardımlar ve destek programları oluşturulabilir. Kadınların çocuk bakımı ve ev işleri yükünü hafifletmek için devlet destekli sosyal yardımlar ve destek programları oluşturularak, ev işlerine ve çocuk bakımına yönelik sosyal güvenlik yardımları özellikle düşük gelirli aileler için önemli olabilmektedir. Böyle bir uygulama, kadınların esnek çalışma saatleri sayesinde hem çocuk bakımını kolaylaştırır, hem de istihdamını daha sürdürülebilir hale getirebilir.

KAYNAKLAR

- Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (2018). *Türkiye aile yapısı ileri istatistik analizi*. (20.11.2025 tarihinde https://www.aile.gov.tr/media/35869/taya-18_turkce_kitap.pdf. adresinden erişilmiştir.)
- Akgeyik, T. (2017). Türkiye’de kadınların işgücü piyasasına katılımını etkileyen faktörler: TÜİK verileri üzerine bir analiz. *Journal of Social Policy Conferences*, 70, 31-53.
- Bardakçı, Ş., ve Oğlak, S. (2022). Toplumsal cinsiyet eşitsizliği endeksi ve Türkiye. *Toplumsal Politika Dergisi*, 3(1), 71-90.
- Choudhary, L. and Ahmad, A. (2017). A study of psychological well-being among housewives and working women of Mithila Region, North Bihar, India. *International Journal of Human Resource & Industrial Research* 4 (2), 8-15.
- Delphy, C. (1984). *Close to home: A materialist analysis of women's oppression*. London: Hutchinson.
- Esra, S. (2021). Çalışma hayatında kadın istihdamı ve Türkiye’de yansımaları. *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 20-40.
- Folbre, N. (2001). *The invisible heart: economics and family values*. New Press. (20.11.2025 tarihinde https://www.academia.edu/27586300/The_Invisible_Heart_Economics_and_Family_Values adresinden erişilmiştir.)
- Gençtürk, Z. (2022). Türkiye’de kadının işgücüne katılımını etkileyen faktörler. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 43, 361-394.
- Gölpek Karababa, A. (2025). Kadınların geleneksel rollerinde ücret eşitsizliği: Uygulamalar ve incelemeler. *Ankara Hacı Bayram Velî Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 27 (3). 965-990.
- Hochschild, A. R. (2000). *Global care chains and emotional surplus value*. In Hutton & Giddens (Eds.), *On the Edge*. London: Jonathan Cape.
- Hutchings, K., Moyle, C.-I., Chai, A., Garofano, N., & Moore, S. (2020). Segregation of women in tourism employment in the APEC region. *Tourism Management Perspectives*, 34, 100655.

- Kabeer, N. (2005). Gender equality and women's empowerment: A critical analysis of the third millennium development goal. *Gender & Development*, 13 (1), 13-24. <https://www.jstor.org/stable/20053132?seq=1>
- Karaca, D. A., ve Taşseven, Ö. (2022). Türkiye'nin kadın istihdamı ve işgücü istatistiklerinin incelenmesi. *Balkan & Near Eastern Journal of Social Sciences (BNEJSS)*, 8.
- Kocabaş, İ. Ü., ve Küçükbay, F. (2023). Türkiye'de kadınların işgücüne katılım oranını etkileyen faktörlerin ekonometrik analizi. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 12 (32), 29-51.
- Lata, L. N., Walters, P., ve Roitman, S. (2021). The politics of gendered space: Social norms and purdah affecting female informal work in Dhaka, *Bangladesh*. *Gender, Work & Organization*, 28(1), 318-336.
- Namal, Y., ve Taşkesen, Ö. (2022). COVID-19 salgınının kadın istihdamına etkileri: OECD ve TÜİK verileri üzerine analiz. *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5 (1), 122-141.
- Oakley, A. (1974). *The sociology of housework*. London: Martin Robertson.
- Orazem, P. F., ve King, E. M. (2008). *Schooling in developing countries: The roles of supply, demand and government policy*. In T. P. Schultz & J. Strauss (Eds.), *Handbook of Development Economics*, 4. Elsevier. <https://ideas.repec.org/h/eee/devchp/5-55.html>
- Organization for Economic Cooperation and Development (OECD-2024). *Retrieved from*. (20.11.2025 tarihinde <https://data-explorer.oecd.org> adresinden erişilmiştir.)
- Özalp, L. F. A. (2021). Türkiye'de kadının işgücüne katılımı ve eşitsizlik. *Journal of Economy Culture and Society*, 64, 91-104.
- Özmen, Y. P. (2024). Türkiye'de 2000-2023 döneminde yapılan mevzuat değişiklikleri kapsamında toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadının statüsü. *Atatürk Yolu Dergisi*(74), 164-181.
- Pulerwitz, J. (2023). Measuring attitudes toward gender norms among young men in Brazil: Development and psychometric evaluation of the GEM Scale". *Men and Masculinities*, 10 (3), 22-38.
- Quinn, M. M. (2022). *A healthy workforce needs comprehensive reproductive healthcare*. Oxford University Press UK, 66, 1095-109.
- Saloshni, N. ve Nithiseelan, N. R. (2022). Vulnerability of South African women workers in the COVID-19 pandemic. *Front Public Health*, 10, 964073. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2022.964073>
- Stromquist, N. P. (1990). Gender inequality in education: Accounting for women's subordination. *British Journal of Sociology of Education*, 11 (2), 137-153. <https://eric.ed.gov/?id=ED339622>
- Topgül, S. (2016). İş ve aile yaşamı dengesi(zliği)nin kadın çalışanlar üzerindeki etkileri. *Yönetim ve Ekonomi* 23 (1), 217-231.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2008-2022). *Ulusal eğitim istatistikleri veri tabanı*. (20.11.2025 tarihinde <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=National-Education-Statistics-2022-49756> adresinden erişilmiştir).
- Türkiye İstatistik Kurumu (2011). *Aile yapısı araştırması*. (20.11.2025 tarihinde <https://www.tuik.gov.tr> adresinden erişilmiştir).
- Türkiye İstatistik Kurumu (2011-2022). *Ulusal eğitim istatistikleri*. (20.11.2025 tarihinde <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=National-Education-Statistics-2022-49756> adresinden erişilmiştir).
- Türkiye İstatistik Kurumu (2016). *Aile yapısı araştırması*. (20.11.2025 tarihinde <https://www.tuik.gov.tr> adresinden erişilmiştir).
- Türkiye İstatistik Kurumu (2017). *15-64 yaş arası kadınların işgücüne dâhil olmama nedenleri*. (20.11.2025 tarihinde <http://www.tuik.gov.tr/> adresinden erişilmiştir).
- Türkiye İstatistik Kurumu (2017). *İstatistiklerle kadın raporu*. (20.11.2025 tarihinde <http://www.tuik.gov.tr/> adresinden erişilmiştir).
- Türkiye İstatistik Kurumu (2021). *Aile yapısı araştırması*. (20.11.2025 tarihinde erişilmiştir <https://www.tuik.gov.tr> adresinden erişilmiştir).
- Türkiye İstatistik Kurumu (2021). *Zaman kullanım araştırması*. (20.11.2025 tarihinde <https://data.tuik.gov.tr/> adresinden erişilmiştir).
- Türkiye İstatistik Kurumu (2023). *İstatistiklerle aile*. (20.11.2025 tarihinde <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İstatistiklerle-Aile-2023-53784> adresinden erişilmiştir).

- Türkiye İstatistik Kurumu (2024). *15-64 yaş arası kadınların işgücüne dâhil olmama nedenleri*. (20.11.2025 tarihinde <http://www.tuik.gov.tr/> adresinden erişilmiştir).
- Türkiye İstatistik Kurumu (2024). *Istatistiklerle aile*. (20.11.2025 tarihinde <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Aile-2024-53898> adresinden erişilmiştir).
- UN Women (2022). *UN Women Strategic Plan 2022-2025*. (20.11.2025 tarihinde <https://www.unwomen.org/en/un-women-strategic-plan2022-2025> adresinden erişilmiştir).
- UNESCO (2020). *Global education monitoring report*. (20.11.2025 tarihinde <https://www.unesco.org/en/articles/global-education-monitoring-gem-report-2020> adresinden erişilmiştir).
- UNFPA (2021). *State of world population report*. (20.11.2025 tarihinde <https://www.unfpa.org/sowp-2021> adresinden erişilmiştir).
- UNICEF (2019). *Education and gender equality report*. (20.11.2025 tarihinde <https://www.unicef.org/reports/global-annual-results-2019-gender-equality> adresinden erişilmiştir).
- Ünüvar, P. ve Tagay, Ö. (2015). Çalışan evli kadınların toplumsal cinsiyet rolleri, yaşam, iş doyumu ve evlilik uyumlarının incelenmesi. *Kadın/Woman* 2000, 16 (1), 21-44.

BÖLÜM 11

TÜRK HALK OYUNLARINDA ÖZ-YETERLİLİK VE ÖZGÜVEN

Necip ÇETİN¹

GİRİŞ

Halk oyunları, bir topluluğun tarihsel hafızasını, estetik anlayışını ve sosyal örgütlenmesini bedensel hareket aracılığıyla görünür kılan performans biçimleridir. Bu performanslar yalnızca sanatsal üretimler olarak değil, aynı zamanda toplumsal aidiyetin, kültürel temsiliyetin ve kolektif belleğin sahnede yeniden kurulduğu sosyal alanlar olarak da değerlendirilebilir (Assmann, 2011). Her icra, bedensel bir etkinliğin ötesine geçerek bireyin topluluk içindeki konumunu ve kendilik algısını şekillendiren deneyimsel bir süreç üretir. Spor bilimleri literatürü, fiziksel etkinliklerin psikolojik değişkenler üzerindeki etkisini uzun süredir incelemekte; öz-yeterlilik ve özgüven, performans ortamlarını anlamada temel kavramlar arasında yer almaktadır (Vealey, 2001). Bununla birlikte bu kavramlar çoğunlukla rekabetçi spor bağlamında ele alınmış, geleneksel dans pratiklerinde performansın psikolojik inşaa süreçleri görece sınırlı biçimde tartışılmıştır (Pickard & Bailey, 2009).

Ülkemizde hemen her yaş grubunun ilgisini çeken ve beğeniyle izlenen halk oyunları gösterileri, sosyalleşme sürecinin önemli bileşenlerinden biridir. Bir gruba ait olma duygusunu güçlendiren bu etkinlikler; bireyin kendini ifade edebilmesine, değerli hissetmesine ve bir bütünün parçası olduğunu deneyimlemesine katkı sağlayarak birey üzerinde kalıcı etkiler bırakabilmektedir (Pehlevan, 2010). Sosyal açıdan değerlendirildiğinde halk oyunları, birey ile toplum ve bireyler arası iletişimi destekleyen, sosyal ilişkileri geliştiren bir etkileşim alanı sunmaktadır. İnsan doğası gereği toplumsal bir varlık olup toplum içinde yaşamayı tercih eder; ancak birlikte yaşama ve sosyal uyum her birey için aynı derecede kolay olmaya-

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Türk Müziği Devlet Konservatuarı, Türk Halk Oyunları Bölümü, necipcetin@yyu.edu.tr, ORCID iD: 0009-0006-6716-1302

yutlu bir deneyim alanı sunmaktadır. Öğrenilen her figür, başarıyla tamamlanan her prova ve sahnede gerçekleştirilen her performans, bireyin kendi kapasitesine dair algısını yeniden yapılandırmakta; bu süreç yalnızca fiziksel yeterliğin değil, psikolojik dayanıklılığın da gelişimini desteklemektedir. Öz-yeterlilikteki artışın özgüveni beslemesi, özgüvenin ise yeni performans deneyimlerine katılımı kolaylaştırması, halk oyunları bağlamında karşılıklı ve dinamik bir etkileşim süreci ortaya koymaktadır.

Bu yönüyle halk oyunları, kültürel mirasın aktarımının ötesinde, bireyin kendini değerli, yeterli ve ait hissedebildiği bir sosyal ortam oluşturmaktadır. Teknik disiplin ile topluluk bilincinin iç içe geçtiği bu yapı, psikolojik güçlenme ile kültürel aidiyetin eş zamanlı inşa edildiği bütüncül bir gelişim alanı olarak değerlendirilebilir. Sonuç olarak halk oyunlarının, fiziksel etkinlik olmanın ötesinde psikolojik dayanıklılığı, sosyal uyumu ve kültürel aidiyeti destekleyen bütüncül bir gelişim alanı sunduğu söylenebilir. Gelecek araştırmaların farklı yaş grupları, performans düzeyleri ve kültürel bağlamlar arasında öz-yeterlilik ve özgüvenin nasıl şekillendiğini incelemesi; ayrıca nitel ve nicel yöntemlerin birlikte kullanıldığı disiplinler arası çalışmaların artırılması, alandaki kuramsal derinliği güçlendirecektir. Bu doğrultuda halk oyunlarının eğitim, spor bilimleri ve sosyal bilimler literatüründe daha geniş bir perspektifle ele alınması, akademik bilgi birikimine ve uygulamaya yönelik programların geliştirilmesine katkı sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- Assmann, J. (2011). *Cultural memory and early civilization: Writing, remembrance, and political imagination*. Cambridge University Press.
- Bacanlı, H. (2012). *Sosyal beceri eğitimi*. Asal Yayınevi.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: Freeman.
- Dishman, R. K., McIver, K. L., Dowda, M., Saunders, R. P., & Pate, R. R. (2017). Motivation and behavioral regulation of physical activity in middle-school students. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 88(3), 1-10.
- Feltz, D. L. (1988). Self-confidence and sport performance. *Exercise and Sport Sciences Reviews*, 16, 423-458.
- Feltz, D. L., Short, S. E., & Sullivan, P. J. (2008). *Self-efficacy in sport*. Champaign, IL: Human Kinetics.
- Fox, K. R. (2000). Self-esteem, self-perceptions and exercise. *International Journal of Sport Psychology*, 31, 228-240.
- Göknaç, Ö. (2007). *Özgüven kazanmak*. Arkadaş Yayınları.
- Hanna, J. L. (1987). *To dance is human*. University of Chicago Press.
- Hays, K., Thomas, O., Maynard, I., & Bawden, M. (2009). The role of confidence in world-class sport performance. *Journal of Sports Sciences*, 27(11), 1185-1199.
- Hove, M. J., & Risen, J. L. (2009). Interpersonal synchrony increases affiliation. *Social Cognition*, 27(6), 949-960.
- Kaeppeler, A. L. (2000). Dance ethnology and the anthropology of dance. *Dance Research Journal*, 32(1), 116-125.
- Koch, S. C., Kunz, T., Lykou, S., & Cruz, R. (2014). Effects of dance movement therapy and dance

- on health-related psychological outcomes: A meta-analysis. *The Arts in Psychotherapy*, 41(1), 46–64.
- Masadis, G., Filippou, F., Derri, V., Mavridis, G., & Rokka, S. (2019). Traditional dances as a means of teaching social skills to elementary school students. *International Journal of Instruction*, 12(1), 511–520.
- Moritz, S. E., Feltz, D. L., Fahrbach, K. R., & Mack, D. E. (2000). The relation of self-efficacy measures to sport performance: A meta-analytic review. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 71(3), 280–294.
- Özerkan, E. (2007). *Öğretmenlerin öz-yeterlik algıları ile öğrencilerin sosyal bilgiler benlik kavramları arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Pehlevan, Ş. (2010). *Zihinsel engelli çocukların sosyalleşmelerinde Türk halk oyunlarının etkisinin araştırılması* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Pervin, L. A., & John, O. P. (2001). *Personality: Theory and research* (8th ed.). John Wiley & Sons.
- Pickard, A. (2013). *Dance, young people and change: The importance of lifestyle in identity*. Palgrave Macmillan.
- Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent self-image*. Princeton University Press.
- Turan, Z. (2023). Halk dansı icracılarının özyeterlilik ve özgüven düzeyleri ile performans kaygıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *The Journal of Academic Social Science*. <https://doi.org/10.29228/ASOS.72735>
- Vealey, R. S., & Chase, M. A. (2016). Self-confidence in sport. In R. S. Vealey & M. A. Chase (Eds.), *Best practices for youth sport* (pp. 65–83). Human Kinetics.
- Weinberg, R. S., & Gould, D. (2019). *Foundations of sport and exercise psychology* (7th ed.). Human Kinetics.